

„A lőretojt” helyőrség

IRODALMI-KULTURÁLIS LAP

”

A csupaszívember

szabad, jöhet, mehet,

kötések garmadája jön

létre jövet-menet

”

2022. február • V. évfolyam, 2. (45.) szám

• megjelenik négyhetente

FARSANGI KIADÁS! ELEGÜNK VAN A JELZŐLÁMPÁK DIKTATÚRÁJÁBÓL!

A Brassói Lapok, Háromszék,
Krónika, Nyugati Jelen,
Székely Hírmondó
és Székelyhon melléklete

örökvers

Ferencz Imre

Vágáns

Azt hiszem, hogy elkárhoztam, Uram,
s hozzád már hiába imádkozom –
selejt vagyok, nincs helyem a mennyben,
hol énekelnek szentek s boldogok.

Nem fogok ott fényűzően élni,
szárnyas lelkem feléd nem repes,
miután a talpam felvettem,
s eltemetett már az esperes.

Jól megleszek lent a pokol mélyén,
nem fázom fel, annyi bizonyos,
nem ágál és nem okoskodik ott
körülottem annyi nagyokos.

Balassi is ott van régóta már,
magyar líránk vitéz elseje.

Kiélezem én majd ott a kardját.

Kicsorbult már – éppen ideje!

Vászon előtt (1989)

Lapszámunkat Zsigmond Márton képzőművész alkotásaival illusztráljuk

látószög

MI LEGYEK?

Nyakunkon a farsang, s én már megint bajban vagyok. Állok az egykor dolgozószobának épült ruhásszekrényben, rongyokat válogatok, de sehogy sem tudom eldönteni, minek öltözzek. Pókember, cowboy, kéményseprő, kaszás halál, esetleg hupikék törpike. Saját magam mégsem lehetek, farsang ide vagy oda, az ember maradjon a jó ízlés határán belül.

Az is eszembe jutott, hogy lehetnék maga a kortárs magyar irodalom, attól az emberek nagy része nemhogy fél, de valósággal irtózik. Ismerőseim jókora részét a világból is ki lehetne kergetni vele. „Szerencse, hogy ezt a Petőfit es

idejibe a tíz körmiről lekapták, s a gyermekeket az iskolában annál tovább nem kínozzák. Ki tudja, még mennyi verset írt volna...”

Szóval lehet, hogy az idén kortárs magyar irodalom leszek. Frissen megjelent próza- és verseskötetként rémisztgetem a járókelőket. Ha az emberek ijesztgetésére ennyire beválik, nagy valószínűséggel a tél gonosz szellemeit is el lehet kergetni vele. A biztos siker érdekében rajzolok magamra egy injekciós tűt is. Az most nemcsak trendi, de sokak számára félelmetes is.

Ha valamiért mégsem válna be, van egy B tervem is. Ki-

csit durva, ugyanis a kortárs irodalomnál csak egy félelmetesebb dolgot ismerek, de az olyan, hogy attól a Marvel-féle szuperhősök is egyből összezsúfolnák magukat. Pokoli gyorsasággal forgó gáz- és villanyórának öltözök. Ha ismerőseim szerint ez már horror kategória, melynek pusztán látványától egyesek maradandó károsodást szenvednek, akkor gáz- és villanyóra-leolvasó leszek.

Jó volna végleg elkergetni ezt a sötétet, hideget, ködöt. Ha örökre nem is sikerülhet, akkor legalább egy évre, egy hónapra, egy hétre, vagy akár egyetlen napra.

Megpróbálom, mert úgy hiszem, az lenne az igazi farsang.

Muszka Sándor

vigasság

Bölöni Domokos

A BUMERÁNG VISSZAPOFÁZIK (PARLAMENTI JELENET)

Szín: a Tisztelt Ház
Szereplők: Liberánci, képviselő
Demokrándi, képviselő
Házelnök
Honanyák és honatyák

Első jelenet
Az üléssteremben

Demokrándi: Tisztelt Ház! Ez mégiscsak mindennek a teteje és egyben az alja is. Milyen alapon veszik ki a számból a szót? Alkotmányos alapon, igen? Hát miféle eljárás ez, kérem, hogy mikor valakinek a száján van a szó, akkor annak a szájára ütnek?! Ezt kérdem én!

Liberánci: Tisztelt elnök úr, tisztelt Ház! Rég a begyemben van a T. képviselőtársam cselekedni habhuriaja. Kérem, ha Ön a szájára vesz valakit, és a fejére olvassa, amit sosem hangoztatott, olyasmiket vág a pofájába, tisztesség ne essék szólván, amiket sosem követett el az illető, és az egész t. asszisztencia a b. száját tátja, akkor napnál világosabb, hogy kicsoda adta a t. képviselőtársamnak a szájába a rágalmat, hogy egyszerre fújjon hideget is, meleget is (pfüj!) ugyanabból a bagólesőből, tisztelt képviselőtársaim. Mert napnál világosabb, hogy az előttem szóló a sor végén állt, mikor az észet privatizálták, annyi az értelem nála, mint döglött, másnapos hintalónak az agyveleje. Hát kérem, én majd bedugom a t. képviselőtársam száját. Mert amikor azt mondom, hogy a kultúra az ő emeletén kívágta a biztosítékot, egyúttal azt a kérdést is felteszem: hová lett a szeretetszolgálatról *félreutalt* ötszáz ezer euró, tisztelt Ház?!

Demokrándi: Na halljanak oda, ki beszél, még protézise sincs! Tisztelt elnök úr, tisztelt Ház, a kedves előbeszélőm olyan, mint a lépcsőház: sötét és korlátolt, tisztelt képviselőtársaim. Hát mi a fityfene, mióta kapunk gázfrászt egy ilyen dirnix-mirnix bányabéka ülepe

alatti interpellációtól, tisztelt barátaim?! Ettől a dumafrancos bolondériától kapunk agyhúgykövet, drága honanyuskák és honatyuskák? Hiszen a t. képviselőtársamnak a szája higiéniailag éppen pontosan olyan, ha értik, mire célok, mint a román tengerpart!... De én lenyomom a torkán a forró kását, hogy egyszer s mindenkorra megégesse, és megtudja, milyen érzés, amikor valakinek nemcsak a fejére olvassák a szavait, hanem a vétkeit is hozzávágják, mert ki-ki amit főzött, azt egye is meg, hiszen bagoly mondja a verébnek, nagyfejű, egyébként pedig úgy dörgöljön az orrom alá el nem követett, bizonyíthatatlan vétkeket, hogy a bumeráng visszafogózik. Tisztelt képviselőtársam, jön még a kutyára sintérsztrájk, nézze meg az elmeagygyász! Hát már a málna mondja meg a medvének, hogy mikor legyen a szüret? És ha meg nem sértem a tisztelt képviselőtársamat, hová tetszett elsumákolni azt a húszmillió új lejt, amelyet vidékfejlesztés címén utalt ki a minisztériumunk, hangsúlyozom: *a mi minisztériumunk*, a képviselő úr megyéjének?! No, erre vessen bogot, ha vér van a puccos ereiben! Ezennel nyilvánosan is letolom, mint Hruscsov elvtárs a gatyáját az ENSZ-ben!

Liberánci: Hajhaj, tisztelt Elnök úr, tisztelt Ház, nehogy már a befőtt rakja el a nagyit! Azt a tereburáját! Hát ehhez pofa kell! Az még csak hagyján, hogy valaki ferde szemmel néz a nagy kínai falra, majd neki is megy. Hogy hegyibeszédeket hadovál összevissza. Ám tegye. De azt már ne, tisztelt képviselőtársam, hogy lelkifröccsel akar ledönteni a piederstárlól egy tisztességes, a házat és a hazát annak utolsó csepp banijáig kiszolgáló igen jelentős személyiséget, aki általános elismerésnek és osztatlan népszerűségnek örvendek határokon belül és kívül egyarántilag.

Hát ki ez a guznyák, hogy ily gátlástalanul sértegesen?! Hát én, ha kijövök a sodronyomból, úgy felpördülök, mint a Discovery a zúrbe, és akkor jaj lesz minden mocskolódó, szájtépő demokráciának. Hogy az ördög szánkázson a hátadon, te istentagadó! Huszonötöt kellene rád vágatni. Hogy jöjjön rád a hasmenés az overálban. Kösd fel magad! Majd megemlegetsz még engem, kutyateremtete. Szádba lépek, te gennyláda, te füstölő személerakat, te köcsög!

(Egymásnak ugranak, a teremőrök választják szét őket. Általános zúrzavar a Házban.)

Házelnök (Hosszasan csenget, míg végül helyreáll a rend.): Először is pontosítással élek. Nyikita Szergejevics Hruscsov nem a gatyáját tolta le az Egyesült nemzetek előtt, hanem lehúzta a félcipőjét, és a sarkával verte az asztalt. Másodszor pedig mértékletességre intem képviselőtársaimat. Emlékeztetem a Tisztelt Házat, hogy a vitában csipőből tüzelni szigorúan tilos. A tökönrúgás ráadásul becstelen is, pláne, ha derült égből jön. Aki pedig felmászott az uborkafára, és gennyestre keresi magát, ne irigyelje azt, akinek a bőre alatt is pénz van, csak mert a pénztárcájában hordja az esztét. Azt hiszem, helyesen vonom le a konzekvenciát, amikor a parlamentáris demokrácia nagy hagyományaira utalva kijelentem, hogy márpedig a kutya is oda szarik, tisztelt képviselőtársaim, ahol nagyobb a rakás. Most pedig húszperces szünetet rendelék el.

Második jelenet
A büfében

Demokrándi: Még egy söröcskét?

Liberánci: Jöhet, öregem, jöhet, jöhet.

vers

Szurkos András

Hárman kettesben

Anyagrészecskéket vizsgálva felfedezték:
két atom között több kötés es létrejöhet.
No ugye, ott es! Az atom titkolta, rajtakapták.
A csupaszívember szabad, jöhet, mehet,
kötések garmadája jön létre jövet-menet,
Ha tilos titkos, nem beszélünk róla,
de milyen az ember, iszik, s eljár a habarója.

Naplementekor mentünk a legelőre
megkantározva* biokémiával.
A Hold küldött segítséget legelőre,
amint a vacsoracsillagra kacsintott.
Te úgy vélted, még telik, én úgy, hogy fogy.
Osztozkodtunk, évódtunk egy sort,
kötöttük az ebet a karóhoz,
mindennek megvan a furfangja,
nincs jobb a kéjérzetnél a világon.
A vacsoracsillag nyíltan fényeskedett:
gyertek máskor es, Isten megbocsát,
ne hanyagoljátok a bűnbánásgyakorlást.
Felvettél az egyetemedre, megtanítottál,
ősidők óta dül a titkos szerelem, nem ritkán
legénykéek és asszonyok között.
Szeret-szeret, megmondja a margitvirág,
de a bogozódás konspirációt kíván.
Metakommunikáció, füstjelek, s amit fenéig
erő hosszú haj ötolhet ki: kiakasztani a bugyit.
Furcsállottam, amikor a házatokba rendeltél,
hisz tudod, nem vagyok Fehérlófia,
aki levágja a sárkány hét fejét.
A férjem alszik a szobájában, és
a legnagyobb hangzavarra sem ébred fel.
Spontán mosolyod megnyugtat:
ha bízhatok valakiben, az te vagy.
– Egy kávé? – cinkos kérdés-ajánlat.
– Reggelfelé talán –
ha magunkhoz térünk egyáltalán.

* megkuruzsolva (székely)

Demokrándi: Hát jól megszondtad nekemnek.

Liberánci: Te még jobban vizsgáltaaszondtad nekemnek.

Demokrándi: Zseni vagy, öregem. Becsszóra!

Liberánci: Kontrazseni vagy. El ne menjek innen!

Demokrándi (Cseng a mobilja.): A vezér küldött sms-t. Azt írja, nagy voltam.

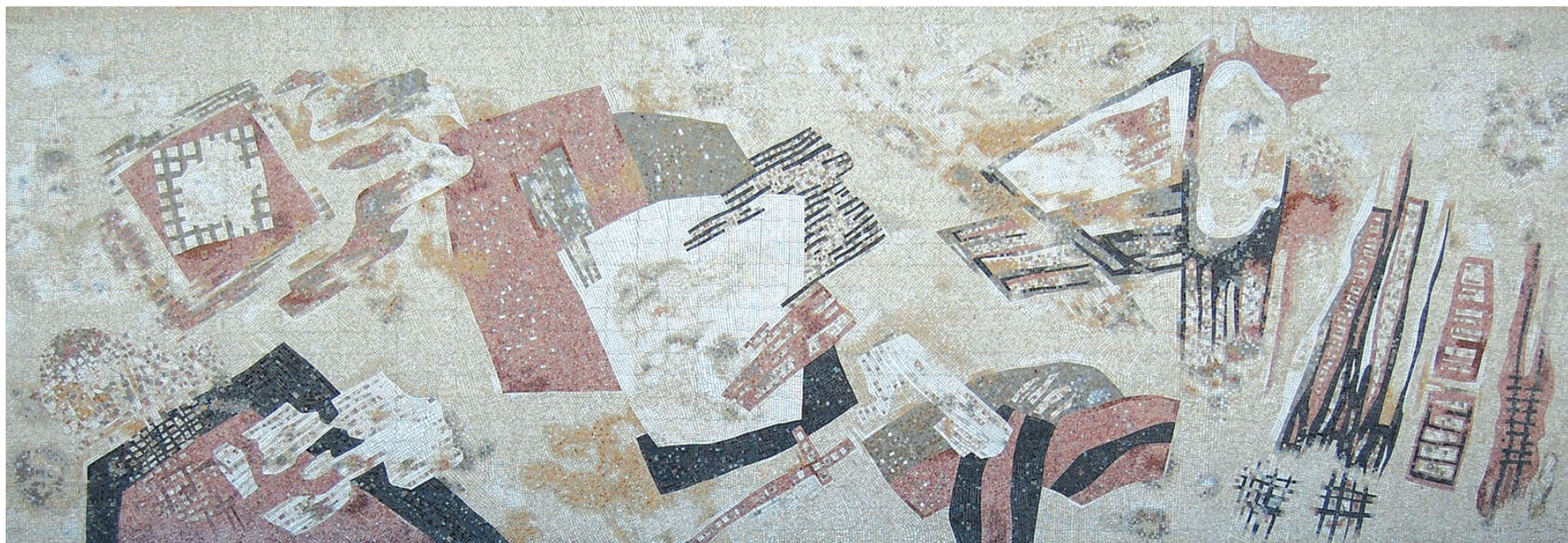
Liberánci: Az enyém is küldött. Azt írja, jövőre én leszek a frakcióvezető.

Demokrándi: Erre iszunk!

Liberánci: Erre iszunk!

Demokrándi (kedvesen): Hello! Te gatyába csináló, szájtépő sumák.

Liberánci (még kedvesebben): Csirio! Te gennyláda. Te köcsög.

Mozaik - Felszabadulás

a könyv

Bálint Tamás

SZENNYES (RÉSZLET)

Mert biza könnyen sercen a láng és lobban a széna,
és kiviláglik az éj, mielőtt rebbenne a szemhéj,
éget a tűz s belekap, megpörköli mind a tetőzet
deszkáit szűk percek alatt. Felperzseli nyomban
mind a folyondár indáit, hamuvá lesz a rothadt,
barna levélhalom, és a gomolygó füst beborít minden
csatatéren ténfergőt is, akik megijednek
nyomban. Ahogy tudnak, szaporázzák rémületükben,
merre csak érik, üvöltő csődület, ámde maradni
persze ilyenkor a helyzeten enyhítvén nem igyekeznek
senki se, mersz van a legkevesebb, s a gerinc puha, ritka
kincs. Ha tucatnyi jel arra mutat, másféle megoldás,
mint megadás, nem létezik, így már bízni miben sincs.
Ágnes a gang grádicsfokain kiterülve aléltan,
védte a síró gyermeket eddig, azonban a szürke,
burjánzó gomoly és mellette a pernye belélegzése
letaglózták. Mialatt ma a földi valójuk
semmisül épp meg, s elvesztett eszmélete végett
menteni képtelen azt, akiért élt, környezetére
éjféketévé formálódó felleg ülepszik.

Hajnalodóra a hótakaró meglepte a tájat,
kásás nyirka megóvta az építmény maradékát,
s legfőképpen a védtelen emberi áldozatoknak
végzetesen prédává válását. Amikorra
már a viharfelhők is szemernyit szétszakadoznak,
és a helyükre tejes köd költözik, árva, gyanús csend,
és amiközben elő sem bújik semmilyen élő,
meg se csikordul egyetlen zár, retesz és kapuajtó,
meghal egy cseppet a lélekkel ma együtt a vidék is.

Anca (2013)

SORSBÓL SZÜLETETT SZENNYES

A Székelyudvarhelyen élő Bálint Tamás költő legutóbb 2017-ben jelentkezett kötetével, amely a *Hibalista* címet viseli. A 2021 végén megjelent, hexameterben írt *Szennyes* – melyet a szerző kiséposzként határoz meg – döbbenetes, felkavaró mű, melyben benne van a mindenféle nyomorúságban szenvedők vesszőfutása, sorstragédiája.

A történet röviden: Ágnesnek tulajdon testvérétől születik gyermeke. Az állandóan gyengélkedő csecsemő kivizsgálásakor derül fény erre, s hiába a melegség, hogy férjének és neki nem volt tudomása e legszorosabb vérségi kapcsolatról, rövidesen minden tragédiába fordul.

Miközben a görög végzetdráma (azaz olyan tragédia, amelyben a hős bukását a sors által előre meghatározott események idézik elő) sémáját használja, Bálint Tamás valósága teljesen „magyaros”. Talán nem véletlenül, hiszen Arany János *Ágnes asszony* balladájában is

történik valami szörnyű, sejtelmes, borzalmas árulás, melyért így vagy úgy a Sors a hibás. Az sem lehet véletlen, hogy a *Szennyes* főszereplőjének szintén Ágnes a neve.

Valójában minden tüzeset, halál, gyász egyforma. Egyediségüket(?) az adja, ahogyan azt megéli az elszennvedője – neki mit sem számít, hogy fájdalma nem egyedi, nem eredeti, és ő csak elszennvedője a sorscsapásnak. Sokan hőrozként mutatják be azokat, akik elviselik a fájdalmat: nem azok, az esetek jókora többségében szerencsétlen emberek. És a hősök sem

születnek, mindig csak utólag lesznek azokká, általában borzalmas véget érve. Bálint *hőse* egy olyan tragikum önkéntelen részese, ami a teljes megsemmisüléshez vezet.

A *Szennyes* pseudo-szociológiai mű, de a számkivetettség, a babona, az érzelmi fejlettség kérdésköre is megjelenik benne. Szembe kell nézni a tény-

nyel, hogy vannak helyzetek, emberek, vidékek, ahová nem jut el a megvilágosodás sugara, amely a beidegződött szokások vasfogát ki tudná kezdeni.

Mit tehet maga a társadalom egy ilyen esettel? A válasz kézenfekvő lenne: sok türelemmel kezelje. Ám a közelmúltban döbbenetes statisztikák láttak napvilágot a családon belüli nemi érintkezéstről, legyen az erőszak vagy bármi. Ennek fényében a szerző könyve valójában még felkavaróbb, ütősebb, úgy, hogy talán ő maga nem is annak szánta. Adott tehát a nyugtalanító kérdés: milyen érzelmeket vált ki az olvasóból ez a téma, melynek létezése tagadhatatlan? A válasz egyéntől függ, és csak remélni lehet, hogy nem olyat, mint amit a falu népe tesz Ágnessel.

Ágnes sorsa a nyomtalan elmúlás. Annak idején a fá-

Miklóssi Szabó István

raók saját lányukat vették el, így biztosítva az isteni mivolt, mag fennmaradását, ami által szörnyszülöttek hada született, akik vagy mindjárt születésükkor haltak meg, vagy nem sokra rá, mindenesetre roppant kevés élte meg az uralkodói kort. Az a világ elmúlt, a szörnyű szokás vele együtt – talán csak azért, hogy újjászülessen egy-egy nyugtalanító, sok kérdést felvető könyvben, mint amilyen Bálint Tamás *Szennyese* is.

Szólnunk kell még az illusztrációkról is, melyek szervesen kiegészítik a szöveget. Nagy Sándor Zoltán remek munkát végzett, képregényszerű, mégis erősen metaforikus rajzai sokat hozzátesznek a kiséposzhoz.

Bálint Tamás: *Szennyes*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2021

színház

Zorkóczy Zenóbia

MARADJON VALAMI EMLÉK IS UTÁNUNK

– beszélgetés Kiss Törék Ildikó színművésszel –

Aligha van Erdélyben olyan színház- vagy irodalomkedvelő ember, aki ne látta volna a Kiss Törék Ildikó és férje, Varga Vilmos nevéhez fűződő Kiss Stúdió Színház legalább egy előadását. Azt viszont kevesen tudják, hogy mekkora áldozatot jelentett a két színész részéről egy új bemutató színrevitele.

– Mit kell tudni a nagyváradi Kiss Stúdió Színház indulásáról, történetéről?

– 1994-ben alapítottuk férjemmel, Varga Vilmossal a Kiss Stúdiót, miközben ezzel párhuzamosan dolgoztam a Nagyvárad Állami Színháznál is. Az elején borzasztó ellen-szenvvel fogadta a szakma az egészet, mondván, hogy mi ez, mire kell, kinek kell. Mintha nekem kötelességem lett volna beszámolnom mindenkinek arról, hogy mit csinálók, miután mindenki ment a színház-tól haknizni szabadidejében mindenféle. Bár előtte a nagyváradi színház magyar társulatának vezetője voltam, és ilyen értelemben az intézmény-vezetésben volt gyakorlatom, mégsem sejtettem, hogy mivel

jár támogatás nélkül színházat csinálni. Ha tudtuk volna, lehet, bele sem fogunk. De aztán egyik esemény hozta a másikat, egyik évad követte a másikat, és lassan ünnepelhetjük a harmincadik évfordulónkat is.

Nem hozta: vitte a pénzt

– Legendák keringenek arról, hogy miként gyűjtöttétek össze a bemutatókhoz szükséges pénzt...

– Hiába játszottunk sokat, öt évek kellett eltelnie ahhoz, hogy támogatáshoz jussunk, annak ellenére, hogy nem voltunk kezdő színészek, hanem több évtizedes tapasztalattal rendelkezünk, és már a kőszínházi létünkben is voltak díjazott és elismert előadásaink.

KISS TÖRÉK ILDIKÓ színész, előadóművész, színházigazgató. Középiskolai tanulmányait Kolozsváron végezte, majd a marosvásárhelyi Szentgyörgyi István Színművészeti Intézetben szerzett diplomát 1967-ben. Temesvárra szerződött, majd 1970-től a Nagyvárad Állami Színház tagja, 1980-89 között a magyar tagozat művészeti vezetője volt. Drámai szerepek hosszú sorát játszotta el. 1994-ben férjével, Varga Vilmos (1931-2016) színművésszel megalapította a Kiss Stúdió Színházat, Erdély első magán-színházát. Önálló pódium-műsoraival évtizedek óta járja a Kárpát-medencét és a diaszpórát. Díjak: Magyar Örökség díj, Bánffy Miklós-díj, Cornelius-díj, Magyar Kultúra Lovagja, Kiválósági díj – Nagyvárad Önkormányzat, Életmű-díj – Bihar megyei RMDSZ, Életműdíj – Sziligeti Színház.

Megtörtént, hogy készültünk egy bemutatóra, de mivel nem volt elég pénzünk kifizetni a színészeket, beültem az autóba, és elmentem Székelyföldre gyermek-műsorral pénzt szerezni, ami igazából minimális bevétel volt, ezért hozzá kellett még adjam a színházi fizetésem is. Így sikerült összehoznunk a bemutatót. Aztán férjem, Varga Vilmos hamarabb ment nyugdíjba, így egy ideig abból pótoltuk a kiadásokat. Édesanyám, aki Németországban élt, szintén támogatott időnként. Leghamarabb az első Orbán-kormány alatt tudtunk pályázni előadásokra, addig nem kaptunk senkitől semmit.

– A román állam támogatja-e a Kiss Stúdiót?

– Valamikor próbáltam pályázni a bukaresti etnikumközi hivatalhoz, amire azt mondták, hogy majd szólnak, hogy mi lesz, de azóta sem válaszoltak.

– Kutakodva az eddigi repertoárunkban megszámláltam, hogy férjeddal és alkalmi munkatársakkal legalább ötven szerzőt (költőt, író) mutattatok be előadásokon az évek során. Ez titáni irodalomnépszerűsítő munka.

– Egy helyi tanárnővel, Molnár Judittal *Olvassunk együtt* címmel felolvasóesteket tartottunk diák résztvevőkkel öt éven át. Aztán 2009 táján indítottuk el az *Irodalmi estek* sorozatot, amely keretében rengeteg emlékező előadást tartottunk. Csak Ady verseiből hét műsort készítettünk különböző témakörök érintve.

A Partiumi Színházi Gyűjtemény

– A Kiss Stúdió legújabb bravúros teljesítménye a színészmúzeum létrehozása.

– Azért alapítottuk meg ezt a Partiumi Színházi Gyűjteményt, hogy maradjon valami emlék is utánunk, mert ugye a magyarországi színészekről az archívumokban rengeteg minden van, nálunk viszont szinte semmi. Még a kilencvenes évek utáni időszakról is kevés az anyag, de kilencven előttről a nagyon jó előadásaink emlékei is tulajdonképpen eltűntek.

A múzeum hivatalos megnyitója 2021. november végén volt, azóta szerveztünk ott három adventi műsort. Az egyik iskola igazgató-nője annyira fellelkesedett, hogy januárban elhozott egy egész osztályt. A tárlatvezetésen Meleg Vilmos mondott pár verset a színházról, majd Tavasz Hajnal múzeumi főmunkatárs mesélt a kiállított jelmezekről, meghallgattunk különböző archív felvételeket, néztünk régi filmeket előadásokból. Nagyon szerették a fiatalok, így tervben van további múzeumpedagógiai látogatásokat szervezni.

Rámában

fársáng

Kudelász Nöbel

Blokker-apokalipszis

Egyszer majd pontatlanul, rusnyán megjön az égi behívó a postán. A blokkeremberek mind-mind sorba állnak, vége lesz a panel-áll-a-báznak, csendben exitálnak a lépcsőházi társadalmak, vége lesz a korláthárfás lépcsőházi dalnak.

Mélyen dinsztelt lakók pácolódnak a lengő pörkölt hagymaszagban. Ha tehetnék, a szomszédok egymást mind megölnék. De szép is lenne. Tisztulna a környék.

Egy helyre megy majd, mi egy lére megy most. De népes még a szuterén, s a fenti szintek, nyug- a bloggerre vet pillantást, lapost, s legyen bár egymáshoz szavuk bármily joviál is, egyik lenne tolltőr, ha a másik vérkalamáris.

És van itt kuli, tiszt meg frilensz bérböllér: ki sajátjából, ki meg más béréből él. Látszatvalóság a békés közös létük, csak azt várják, ki lesz, ki végül szétüt, ki vállalja be azt a haknit, hogy egy lépcsőházi csetepaté vörös habjaiból betonvénuusként végül kimagaslik.

Ahogy a negyedét rántásszag lengi be és át, s a blokker perisztaltikát beindítja pár lassú feles, hogy meglegyen a telep szőrös mellű rendje: a kés húst keres, bordaközi puhaságba sóvárog a penge.

Bár ugyanaz a nap süt rám és rád is, s kit-kit egyazon helyre visz majd el a grádics, az összjártság közénk táguló úrt kapar. A blokk egy sokodvas, kifordult agyar.

Vagy nem is: égből pokolra szálltában fennakadt csikorgó, karsztos cement-homok-hús cafat. Együtt s külön mégis e földi mennykővön, hol nincs malaszt, és nincsen menekvés se, csak a postaladászám fakadt szórólap-öröm létet végnapokká nyomó szervóprése.

Egymásra sorsolt volt és majdani emberszabású istenbarmai.

MONUMENTÁLIS MŰVÉSZET: A KIHÍVÁS KÜLÖNLEGESSÉGE

Bálint Tamás

– beszélgetés Zsigmond Márton képzőművésszel –

Mikor arra kérdeztem rá, hogy miért választotta az egyik legnehezebben kivitelezhető művészeti ágat, a monumentális képzőművészetet, Zsigmond Márton azonnal válaszolt: „Csak a döglött hal úszik az árral.”

– Melyek voltak a pálya főbb mérföldkövei?

– Néhai tanárim, a marosvásárhelyi Nagy Pál és Nagy József szülőfalumban végzett tehetségkutató tevékenységének hála indulhattam el a képzőművészeti pályán. Marosvásárhelyen az ötödik osztályban már az is egyértelművé vált, hogy a képzőművészetnek fogok élni. A családom nehéz társadalmi és anyagi helyzetét tekintve is akkor ez volt az egyedüli üdvözítő út. A felső tagozat és a középiskola elvégzése után egy éven át édesanyám mellett műkedvelő szobafestőként működtem, majd Kolozsvárra felvételiztem és jutottam be elsőként a Pedagógiai Intézet rajztanári szakjára. Ott tudatosult bennem, hogy a monumentális művészeti szakkal tehetném teljessé képzőművészeti tanulmányaimat, noha ez a szakma számomra akkoriban még valamelyest a titokzatosság félhomályába burkolózott. Háromévnnyi maroshévízi pedagógiai gyakorlatot követően aztán véglegesen kiérlelődött bennem, hogy tanulmányaimat a monumentális képzőművészet vonalán Bukarestben folytassam. Elsőként kerültem be az évfolyamra, és négyévnnyi tanulmányaimat elsőként is fejeztem be, azonban mivel ez esetemben már a második felsőfokú tanulmányi időszaknak számított, ösztöndíjat nem kaphattam. Drága szüleim egész életemben támogattak, önzetlenül segítettek...

– Azon nagyon ritka kivételek közé tartozik, akik a monumentálisban teljesedtek ki, erre fordították idejüket és tehetségüket. Minek a hatására indult ebbe az irányba, és legfőképpen milyen nehézségek mellett vagy ellenében sikerült maradandót alkotnia?

– Talán a kihívás különlegessége (ti. csak a döglött hal úszik az árral – Lao-ce filozófust idézve) késztetett arra, hogy ezt a megpróbáltatásokkal teli szakmát válasszam egy jóval könnyebbnek tűnő út helyett. A *Felszabadulás* című alkotásommal nem jutottam el a kiteljesedésig, csupán egy alázatosan áldozatos lépésig. Minden előremutató életút enyhén szólva drámai vagy tragikus, ezzel a gondolattal vágtam neki a munkának, és ezzel az elhatározással vértettem fel magam. A sorssal nem érdemes alkuba bocsátkozni, ha nem tudatosan vállalom fel a sorsod, visszaélveled (ahogy Petőfi írja *Ha férfi vagy, légy férfi* című versében: „Félénk eb a sors, csak csahol;

A bátraktól szalad...”). Sajnos a maradandóság, noha előfordulhat, nem tőlem függ, bizonyítják e tény utóvédharcaim.

Felszabadulás

– Gondolom, a csíkszeredai mozi homlokzatán található mozaikjának történetére utal. Ez kétségkívül az ön legtöbb szem által látott alkotása, mely

zonyítja, hogy Európában több mint 200 évig nem volt monumentális művészet.

A mozin levő *Felszabadulás* története 1980–82-re nyúlik vissza, kétévnyi tervezést, majd hosszas elfogadtatási procedúrát követően fogtam bele Zsögödnön a kivitelezésébe (még arról is nyilatkoznom kellett, hogy anyagi támogatás nélkül vállalom a munkát), a 21,8 x 7,5 méteres alkotás – bár a Transilvania mozi épületének átépítése következtében mára sajnos az alsó részét párkány, illetve üvegkorlát takarja – elkészült

mércéje is. Az alkotásban mind ez az öntépelődő párbeszédben valósul meg, melynek feltétele a konfliktustűrő képesség. Valami jól kellett azért ezen a téren alakuljon, mert mindhárom gyerekem művészeti/zenei pályán indult el, az érdeklődést sikerült bennük is elültetni.

– Több műfajban, technikával alkot. Miképp dől el, hogy egy ötlet vagy téma milyen formában öltöszön testet? Melyik a legkedveltebb technikája?

– Mindenekelőtt természetes kíváncsiságom késztetett arra, hogy a képzőművészet

pontjában kell állnia. A tábla-képnek vagy kispasztikának/kisszobornak utólag találjuk meg a helyét vagy illesztjük be az adott esztétikai környezetbe, ezzel tisztában kell lenni.

Papírhajtogatás

– Hogyan fertőzte meg az origami, melyet diákjainak is igyekezett továbbadni, és könyvet is jelentetett meg róla?

– Az origamival vagy papírhajtogatással a kötelességtudat hozott össze. Véglegesítő, valamint tanári fokozati vizsgafeladataim között szerepelt a fogalom, és rádöbbentem, hogy vajmi keveset tudok róla mondani. Arra kényszerültem tehát, hogy nézzek utána, gyűjtsék anyagot, tapasztalatot. Végül azzal szembeültem, hogy törököt fogtam, s nem ereszt. Elhatároztam, hogy a gyerekekkel – legalább a félévkenkénti tanítás lazább első és utolsó óráinak játékos kiegészítő tevékenységként – kipróbálom. Tanulóim érdeklődéssel, szeretettel viszonyultak a tevékenységhez, és rájöttem, hogy szervesen beilleszthetem a tanrendbe. Végül a következő, első fokozati dolgozatomat is ebből írtam, és akár tankönyvként is használható formában megjelentettem.

– Hogyan néz ki egy átlagos napja a műteremben?

– Már régóta dolgozom egy összefüggő terv véglegesítésén, amely hét, egymást követő épületfalon jelenne meg, de amely gyakorlati kivitelezési lehetőségén már túllépett az idő. E tervsort és a vele kapcsolatos saját „véleményemet” szeretném hátrahagyni, bizonyítandó, hogy számomra mit jelent/ett a nagyon-nagyon sok munkát igénylő monumentális művészet.

– Még milyen tervek foglalkoztatják, a közönség hol találkozhat legközelebb a műveivel?

– Monumentális alkotásaimmel a közönség mindennap találkozhat Bukarestben, Csíkszeredában és Csíkdánfalván, festményeimmel és rajzaimmal pedig tárlatokon, ez utóbbiak tekintetében jelen pillanatban semmi biztosat nem tudok mondani.

tíz év alatt készült el. 1994-ben avatták fel, majd a 2000-es évek elején ön azzal szembesült, hogy le akarják bontani a mozit (nyilván mozaikostól). Mi ennek a története?

– Egyértelmű, hogy a leginkább szem előtt levő művek a köztériséget feltételezik, részei az építészetnek, a mesterséges környezetnek, mi több, a tájnak. Nem mellékesen pedig meghaladják az emberi léptéket. Idejében rájöttem, hogy egy hiányszakma mellett döntöttem. Ebben a meggyőződésben igazolt Sigfried Giedion építészettörténész és filozófus *Breviario di Architettura* című könyve (már 1956-ban megjelent az eredeti kiadása németül, nekem a 2008-as olasz kiadása került a kezembe), amelyben bi-

számos bürokratikus akadály miatt sokáig húzódott, végül 1994-re kerülhetett a kiválasztott helyére. Később a mozit le akarták bontani, végül szerencsére felújították.

– Több helyen vallott arról, hogy a tanítást is tanulásként fogja fel: miközben tanít, tanul is a fiataloktól, akik mindig új élményeket hoznak az életébe. A tanítás és alkotás hogyan fért meg egymás mellett?

– A tanulás-tanítás kettős tevékenysége egymást kölcsönösen gerjeszti, e kettős adok-kapokban teljesedik ki az ember. József Attila 1924-ben írt *Nem én kiáltok* című versében áll: „hiába fürösztöd önmagadban, / csak másban moshatod meg arcodat”. A tanulás-tanítás, jelzés-visszajelzés az öniszólás

különböző ágaiban kipróbáljam magam. A monumentális művészet igényli a legnagyobb elszántságot és erőnlétet. A monumentális köztéri alkotás az alkalmazott művészet területére tartozik, ekként adott téregység esztétikai fókusz-

ZSIGMOND MÁRTON

1947-ben született Csíkdánfalván, a marosvásárhelyi művészeti középiskola után előbb a kolozsvári Pedagógiai Intézet rajz karán tanult tovább, majd a bukaresti Nicolae Grigorescu Képzőművészeti Egyetemen diplomázott monumentális képzőművészet és restaurálás szakon. Számos kiállításon bemutatott festményei, grafikái, valamint középületeken látható monumentális kőmozaikjai (például szülőfaluja művelődési otthonán vagy a csíkszeredai mozi épületén) megalkotásával párhuzamosan rajztanárként, tanfelügyelőként, képzőművészeti szakíróként is tevékenykedett. Műelemzéseket írt, gyermekkönyvet illusztrált, a tanulók képzőművészeti formakultúrájának kialakítására Papírmesék fűnek, fának címmel könyvet állított össze. A Barabás Miklós Céh, valamint a Romániai Képzőművészek Szövetségének (UAP) tagja. Csíkszeredában él és alkot, ahol Pro Urbe-díjjal tüntették ki.

fársáng

Borsodi L. László

KISVÁROS

(Oppidum Zereda)

Nem tudod, aki elment melletted,
azért nézett meg, mert, vagy azért, hogy csak.

Ha kedden délelőtt fél tízkor a gyerek elégtelen osztályzatot kapott,
tíz órakor már haragszik az édesanyja, az édesapja, a testvére,
tizenegykor nagymama, nagytata, az összes nagybácsi, nagynéni,
és nem érted, hazafelé tartva miért fordul el tőled a saját szomszédod is.
Hogy a városnapokat mért fújták le, arra már nem gondolsz.

Ne várd, hogy visszaköszönjön a mama,
ha a sarki közértben nem úgy mosolyogtál rá,
ahogy.
(A tata meg mindig is olyan volt.)

Aki nem ismer, az is ismer: távolról bámul,
de amikor közel ér hozzád, valamiért épp akkor elfordul.

Tudják, a vendéglőben hogyan fogod a kést, a villát,
hogy hétköznap fél deci sörrel, hétvégén száraz fehéret vízzel,
mikor feltéttel, mikor feltét nélkül, és miért nem csipőssel,
a templomban hányadik padban, az utcán az árnyékos
vagy napos oldalon, és miért is nem.

A nadrágméretedet ismeri az utca,
a diagnózisodat a város,
egyesek azt is tudni vélik,
mikor fogsz
lemondani,
lefogni,
elfogni.

Amíg gyalog jársz, hogy aszongya: szegénynek autóra se futja,
hát dögöljön meg cifra rongyokban, hogyha spórolni sem képes.
Ha autót vásárolsz: korrupt féreg, ezt biztos nem a fizetéséből.

Amikor kétszer egymás után taxival mész haza és nem a saját autóddal,
ráadásul este későn, egyedül, nyilvánvaló, hogy mennyei selejt vagy,
kocsmatöltelék, a családodat elhagyni készülő kurvapeccér, öngyilkosjelölt.

Ki kiről, kin, kire, kiből, kiben, kibe, kitől, kinek, kihez, kivel, hányszor.

Zsarátnok. Ilosva. Sárszeg.
Repose en paix, Madame Bovary!
És éljen Orosz Olga!
De Dobrin City forever!

ott voltunk

Péter Beáta

KIÁLLÍTÁS A KATONANEMZETRŐL

– a szépvízi Székely Határőr Emlékközpont –

Milyen volt egy Anjou-kori székely lovasíjász? Hogyan alakult ki a rendtartó székely falu? Milyen szerepet tölthettek be a székely hadszervezetek a különböző történelmi korszakokban, és milyenek voltak a hadviselési szokásaik? Mikortól vált a székelység a magyar nemzet részévé? Milyen mítoszok lengik be a kollektív emlékezetet? És miért fontosak a jövő generációi számára is a háborús veteránok visszaemlékezései? Minderre választ kapunk, ha ellátogatunk Székelyföld első állandó hadtörténelmi kiállítására, a szépvízi Székely Határőr Emlékközpontba.

Hargita megyében, Szépvíz község központjában nyitották meg tavaly augusztusban a magyar kormány támogatásával készült, a Szépvízért Egyesület kezdeményezésére létrejött, a székelység történelmének hétszáz évét felölelő had-, részben társadalom és emlékeztörténelmi kiállítást.

2018-ban jelent meg a *Határvédelem évszázadai Székelyföldön* című kötet, amely a határőrizet történetét és a székely hadszervezeteket mutatja be. Nagy József történész, a kiállítás kurátora hangsúlyozta, fontosnak tartották összefoglalni a székelység történetét ezt a szeptét, és azt is, hogy

a különböző korszakokból milyen következtetések vonhatók le. Ezt szerették volna tükrözni a kiállításon is. Kiemelte, a tárlat egészén – amelyen több mint hatvan szakember (történész, muzeológus, levéltáros, régész, grafikus, filmes, animációs, narrátor, fordító, szobrászművész, térképész, korrektor,

Látványos, interaktív kiállítás várja a látogatókat

szoftverfejlesztő stb.) dolgozott – a korszerű tudományos történelemszemlélet érvényesül.

Nemcsak hadtörténelmi kiállítás, hanem igazodási pont, iránymutató világítótorony a Székely Határőr Emlékközpont – emelte ki az augusztusi megnyitón Potápi Árpád János, a magyar miniszterelnökség nemzetpolitikáért felelős államtitkára.

Történelem három szinten

A három szinten berendezett tárlat egyfajta időutazás. A kiállítás korszerű látványelemekkel interaktív módon a történelem nagy eseményeit sorakoztatja fel. A látogatót a saját telefonra letölthető hangtárlatvezető hordozza körbe. A különböző korszakok bemutatását, az adott kor hangulatának, viszonyainak jobb megértését kisfilmek, animációk segítik. A földszinten az Árpád-kortól a fejedelemség koráig terjedő időszakot járhatjuk be: megismerhetjük a székelység származását, a középkori magyar királyság kialakulását, azt, hogy milyen

volt a magyar királyi haderő és lovasnomád hadviselés, az önálló székely hadszervezet, hogyan zajlott a tatárjárás, megidézik Szent László alakját, a Hunyadiak korát, bemutatják az erdélyi fejedelemséget. Az emeleten az első világháború végéig mutatják be a székelyek hadtörténetét: a székely katonai határőrvidéket ismerhetjük meg, az 1848-as időszakot, a kiegyezés korának hatásait, valamint az első világháború időszakát. A kiállítás harmadik, utolsó nagy része a második világháborút mutatja be, az emlékház pincéjében, egy kisebb teremben háborús veteránok visszaemlékezései hallgathatók meg. A kiállítás záró eleme egy hősi emlékmű, amelyre bárki felírhatja a családjából hősi halottja nevét.

Az emlékházat bejárva 92 hanganyagot lehet végighallgatni, érintőképernyők, interaktív elemek, életnagyságú viaszbabuk, térképek, makettek idéznek meg egy-egy történelmi kort. Többször is érdemes ide ellátogatni: az emlékház keddtől vasárnapig 10 és 17 óra között tart nyitva.

Fotók: Veres Nándor

82-es baka a 19-20. század fordulóján

Kis Ülő akt (2014)

fársang

Lázár Kinga

Paródiák Fodor Ákos haikuira

Altató

minden veszteség
fájdalombacsomagolt
megkönnyebbülés

Gyászfeldolgozás sós vízi teknősöknél

minden veszteség
műanyagbacsomagolt
megkönnyebbülés

Metaidill

itt ülök én és
gondolataim se száll-
nak sehová se

A verstan és a metaidill összeférhetetlensége

itt ülök én és
gondolataim se fér-
nek öt szótagban

Civilizáció

forgóajtó áll
a sivatagban. Aki
kikerüli: nincs

Munkalehetőség friss diplomás építészeknek

forgóajtó kell
a sivatagba. Aki
megtervezze: nincs

Változatok egy játékra

keresem egyen-
súlyomat (és semmi mást):
labda a lejtőn

Fogyókúrázó csoport szlogenje

keresem egyen-
súlyomat (és semmi mást):
plusz súly a lejtőn

kritika

Izer Janka

„KIKÖNYÖKLÖK A HALLGATÁS KORLÁTJÁRA”

Szentmártoni János esszé-, beszéd- és interjúkötete azt mutatja meg, hogy mit jelent a költői, írói hivatás, szerepvállalás. Mit jelent igazán az irodalom emberének lenni, és hogyan kell kiállni ezért a hivatásért.

A kötet bemutatóján az író úgy vallott, hogy *A katarzis nyomában* címet a beavatott szövegekben rendszeresen ismétlődő „katarzis” szó indukálta, én azonban úgy hiszem, hogy ez a cím Szentmártoni János életének, munkásságának, létfelfogásának lényege is. „Katarzis: beteljesülés; érzelmi, erkölcsi megtisztulás, ami egy megrendítő esemény, tragédia hatására a néző, olvasó, főhős lelkében végbemegy” – írja az értelmező szótár.

A kötet többek közt az „irodalomtörténeti baleset” jelenségéről beszél. A méltatlanul feledésbe taszított, háttérbe szorított írók és költők csoportjainak történetéről, azokról, akik életüket áldozták az irodalomért, de a tankönyvek nem említik, a művelt, értelmiségi réteg alig hozza szóba őket. Gondoljunk itt elsősorban az 1956-ban szabadult „váci füveskertiek”-re.

Különösen Kárpáti Kamil szellemi meggyilkolása miatt feldúlt és szomorú a kötet írója. „Közhely, hogy a költő addig él, amíg a műveit olvassák” – írja Szentmártoni János, és rámutat arra, hogy Kárpáti Kamil neve szinte ismeretlen ma már a nagyobb közönség előtt, írói portréjának megírása pedig még mindig várat magára. Holott Kárpáti nemcsak egyszerű alkotó, de aktív irodalomszervező is volt. Neki köszönhető, hogy a váci füveskertiek munkáit máig olvashatjuk, alkotói műhelyeket hozott létre, pályakezdőket karolt fel és vont szárnyai alá, ahogyan Szentmártoni Jánost is, aki az édesanyját fiatalon elvesztett kisgyermekből és nagy költők kérdéseitől zavarba jövő lelkes kamaszból a hazai irodalmi élet egyik legaktívabb formálójá, három cikluson ke-

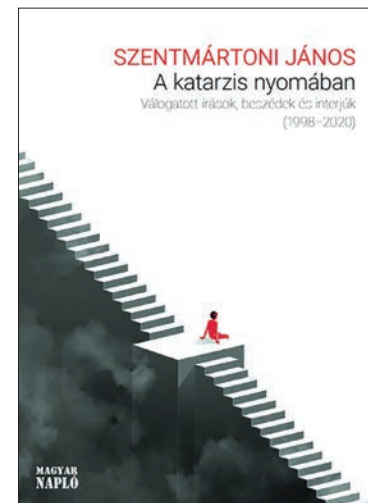
resztül a Magyar Írószövetség elnöke lett.

A rehabilitáció, valamint a feledés elleni védelem a legfőbb célunk és életben maradásunk alapja, üzeni a kötet. Ha ez sikerül, akkor megpihenhetünk, bekövetkezhet a lelki megtisztulás:

„Teret hagyni, lélegezni, látni, kitapogatni magam körül a létezés / csodáit. Hogy mire unokáim születnek, beszélni már csak a / szeretet nyelvén tudjak. Igen, talán még nem késő belehelni a / hideg szobákat. Úgy fordulni, hogy ne csak a szembeszél érjen.”

(Év eleji rendrakás)

A kötet nemcsak azért izgalmas, mert beláthatunk „a kulisszák mögé”, elkaphatjuk a pillanatfelvételeit annak a hivatásnak, amely az alkotást az irodalom „újrateljesítésével” ötvözi (hiszen kötelességünk ma az olvasótábor visszacsalogatnunk, még ha az a tömegkultúra és a média világának óriási térnyerése folytán apróra zsugorodott is), hanem a sorok mögött megláthatjuk az embert is, aki hatalmas társadalmi terheket cipel. Vallomásainak légkörében úgy érezzük, hogy tetteit mély, belső elhivatottság, hit és a társadalom szeretete motiválja. Ezeket erősíti a megemlékezések, köszöntések, laudációk sorozata, amelyekben Szentmártoni János sohasem csak az írói tevékenység kapcsán beszél a szerzőkről, hanem megmutatja az embert is, aki nem elválasztható alkotásaitól. Úgy tartja, hogy a megnevezett írók, költők, elődök, pályatársak, utódok nemcsak műveik, de személyük miatt is fontosak. Mert nem kizárólag a megjelent köteteinkkel hagyunk nyomot a világban, hanem valós, fizikai

jelenlétünkkel, kimondott szavainkkal, kérdéseinkkel, a borgőzös kocsmái beszélgetésekkel is. Ezeket pedig nekünk, élőknek kell őriznünk. Ezáltal jön létre az a katarzis, mely rokon a feltámadással.

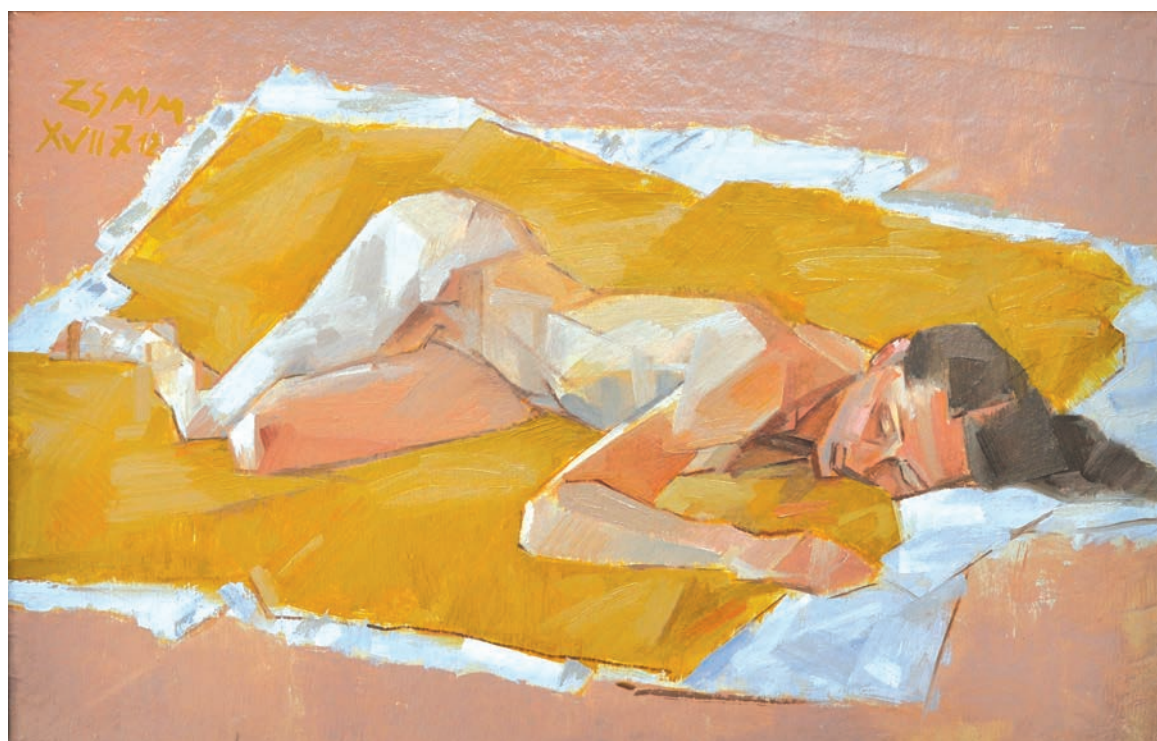
De vajon sikerülhet-e mindez? – merül fel a kérdés a kötet záróciklusának tárcái mögött. Hiszen hány elfeledett szerelem, a tudatalatti mélyébe süllyedő ritka pillanat van, amiket csak a bennünk élő indián őriz, mi pedig beállunk a zsoldosok közé, akiket levadászásukért fizetnek!

„Skalpjainkat beakasztjuk egy metafora szekrényébe, / vadlovainkat vágóhídra hajtjuk, tűzjárta sátrainkban meg / amerikai konyhát rendezünk be kényelmünk érdekében.”

(Indián)

Szentmártoni János: *A katarzis nyomában. Válogatott írások, beszédek és interjúk (1998–2020)*. Magyar Napló, Budapest, 2021

*A váci fegyházban raboskodó irodalmárok által 1954-ben kiadott kézírásos antológiasorozat, melynek szerzői Béri Géza, Gérecz Attila, Kárpáti Kamil, Szathmáry György, Tollas Tibor, Tóth Bálint, valamint más „névtelenek” – szerk. megj.

Alvó (2017)

fársáng

Laczkó Vass Róbert

Kolozsvári krónikák

Selmeczi György *A krónikás* című vígoperájához

1.
nincs a városnak semmi gondja
piaca boltja roskadásig
amit sokall az egyik arra
dörzsölten alkuszik a másik

köszörűnél is gyorsabban jár
a kofák félelmetes nyelve
s nézd a csöppség a cukormázba
könyéig beletenyerele

csillog-villog a gyöngyös párta
kendervászon feszül a szélnek
legényemberek leányálmot
adnak vesznek csereberélnek

napszentületig a zsvajnak
maguktól véget se vetnének
ha nem riasztaná meg őket
egy messziről szalajtott ének

utcára penderített árvák
szíve tájáról száll e dallam
déva várától kolozsvárig
éneklik fújják szakadatlan

2.
belopta magát egy dal az
emberek fülébe
talán boldogabb lesz tőle
kolozsvár vidéke

dudorászás nélkül durvább
kérgesebb a lélek
mért ne lenne maradása
köztünk a zenének

nyughatatlan éjszakára
virrad ránk a reggel
benépesül a nagypiac
kíváncsi gyerekekkel

s akit arra visz a dolga
csodát hall csodát lát
elcsöndesedik a város
úgy tátja a száját

3.
így lett kolozsvár a műzsák
földjével határos
mostantól az egész város
muzsikától sármos

rúzfoltos plébános
furfangos korcsmáros
pocakos mézárós
szélhámos pénztáros

csendbiztos taláros
cimbalmos tanácsos
magányos családós
bocskoros betyáros

tökmagos trafikos
villamos gyalogos
kalapos bajszos
fátyolos púderos

galléros toprongyos
vallásos botránys
kristályos homályos
krajcáros dolláros

vattacukros csónadrágos
búbánatos hivatásos
cintányéros kottatáros
korhatáros slágergyáros

4.
mostantól az egész város
muzsikától sármos
tánra perdül a polgárság
s velük virág jános

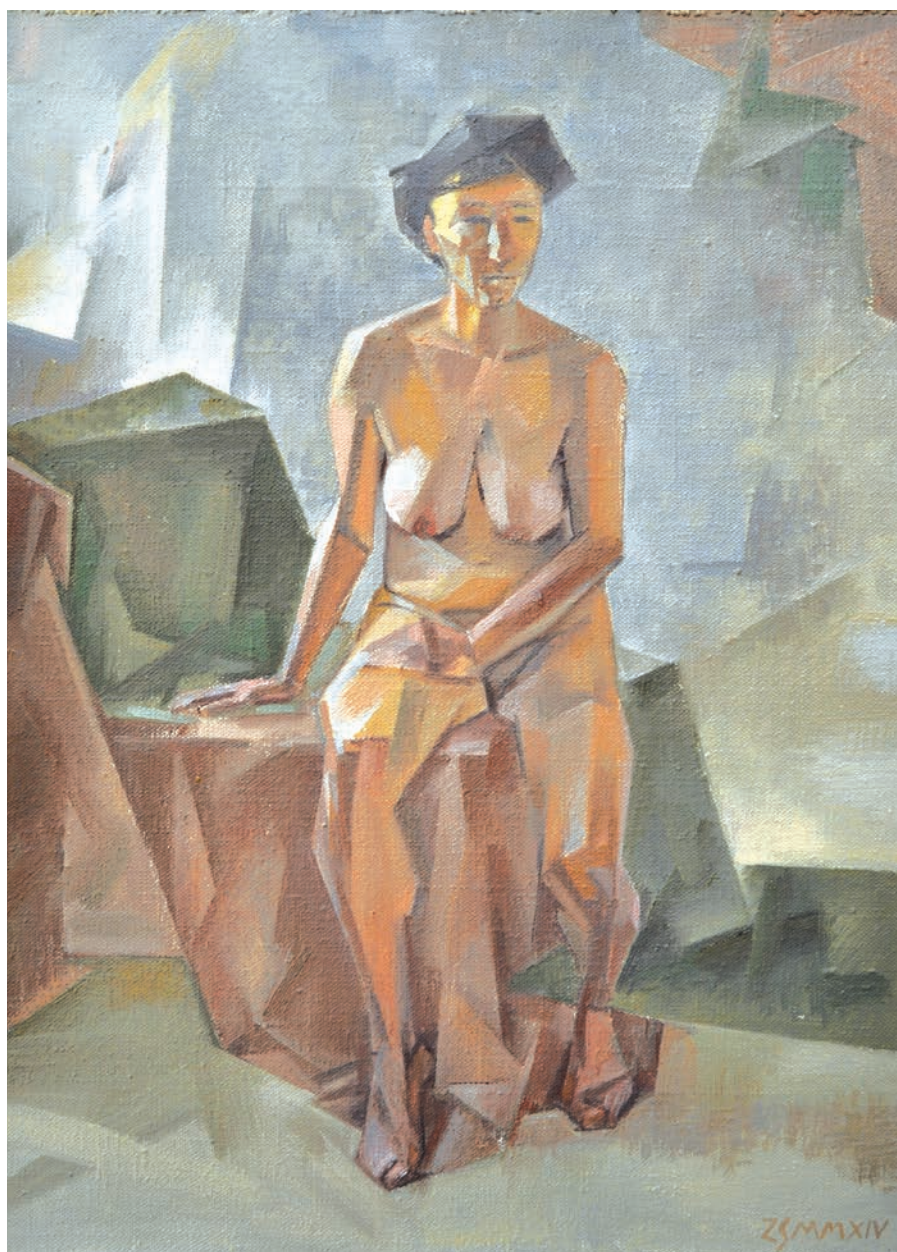
repülj madár repülj
szárnyad szaporán suhogtasd
lármaid föl az erdőt lugast
repülj madár repülj
holdvilág sápadó mosolya
mutassa hogy merre hova
repülj madár repülj

kongatják a vészharangot
baljóslatú szirénhangok
ne szegjék a kedved
szellőkön a sellőt
nimfáktól az erdőt
kerüld el a veszedelmet

mandragórák ramazurik
hol a kuvik is megbuivik
hol a halálmadár is csak
óvatosan szárnyal
te csak suhanj bátran
árkon bokron által

Hója tölgyes meredélyén
sötét barlang mélyén
Déva menekülő lánya
martalócok rabja
dalaít a szomorúság
majdnem elapasztja

repülj madár repülj
Ilonához repülj
szabadulás vigaszával
gyöngye vállára ülj
csak ne mondd
hogy én küldtelek
ne tudja meg soha
hogy magam is
rabja lettem
Ilona Ilona

Ablaknál (2014)

Bölöni Domokos

Tréfás borversek

Búsongó

Miféle hülye hóbort:
toromra vinni jó bort!

Míg éltem, karcost vedeltem,
randa rímeiket reszeltem...

Amint végképpen betakarnak,
rossz csigert töltsél a magyarnak;

aki majd koporsóhoz járul,
hadd tudja, mért éltem kurvául.

Vigadó

Toromra mégis pezsgőt
bontsatok, s angyal-zengőt

hallasson Putyuri Huba
szüflájából egy hutyuri tuba.

Ó, s hadd mondjon rosszat rólam
mindenki lent, a koporsóban.

Aki ott meglátogat,
lapogassa popómat!

Hagyakozó

Arany-szomjú italos
szájából eredő hóbort:

„Ha amor-illatú jó bort
innál, ne törekeny üvegek
karcsú nyaka illessen meg,

inkább hordók hamvas homálya
mélyén tündöklő élvezet,
mely örök élethez vezet.

Ahol a halál foga vásik:
ott csókoljon feltámadásig
minden italok borleánya!”

GÜDÜCBŐL BOGYÁNBA*

– Uram, ha megengeded –

Tegnap, mikor Gődücben jártunk – Bulmerka, Cickom meg én –, láttunk egy tehenet a fán. Arrafelé erős szél fúj mindig, vissz el mindent, nincs mit csodálkozni a tehenén. Egyéb is fenn szokott akadni a fák hegyén, a helybeliek mind ott keresik, ha valamijük elveszett, rendszerint megtalálják. Darabig tanakodtunk, nem kéne-e megfejteni azt a tehenet. Attól, hogy felvitte az Isten a dolgát, még leadhatja a tejet. De inkább nem foglalkoztunk vele, nézelődjön csak nyugodtan fentről, mentünk tovább.

Gődücben olyan hely, ahol az utca páros számozású felén mind ikrek laknak: Szipák és Tuta, Sömil és Gorbulya, Táncsogi és Renyődi, Vaszkarics és Potyoril, Burmenc és Sikóta (az ő apjuk Sikutány!), Popiska és Makuc, Blandusz Samu és Honoriusz Hucu. És persze, a hármaskör: Sümec, Nyüvec és Bütürmec. Meg még mások. A páratlan oldal az egyedülállóké, itt a következők bírnak portával: Dosztalé Dudulát (szabadidejében mindig dosztál), aztán Szüszküpi, a varázsló, továbbá faramuci vén Gegenyák, valamint Evgeniosz Burszanidisz. És persze: özvegy Szabó Gáspárné. Meg még mások. Arrafelé a páros számozású oldal sokkal hosszabb a páratlannál, ezért vannak többen az ikrek.

Gődücben épp népünnepély volt, ünnepelte magát a nép. Volt flekken, kolbász, virsli, valamint pávahere sajtos besamelmártással touloni módra. Kóla, sör, pálinka, valamint '78-as évjáratú piemonti Caluso Passito desszertbor. Ettek-ittak, de az eszük nem ott járt. Lélekben már arra készültek, ami ezután következik.

Az ünnepség fénypontját az adja, amikor befejezésül szabadtéri színházi előadást tartanak. Ezen részt vesz a helység

apraja-nagyja, erre az alkalomra színésszé változik mindenki, aki Gődücben mozdulni bírt. A színpad egy libalegelő, hogy mind jól elérjenek. Nézőtérnek a szomszédos domboldal szolgál, de nem sok néző foglal helyet rajta. A gődücbiek nem szeretik, ha nagyszámú nézősereg bámulja őket, inkább a szakértelmet értékelik. Ezért a nézőtérre avanszált domboldalon igazi színészek ülnek, a szomszéd város szintársulatából hívják meg őket megtekinteni az előadást. Előtte tilos enniük-inniük, nehogy elbambuljanak. Üres hassal élesebb a szem. Tapsolniuk vagy fütyülniük sem szabad. Ha az előadás elnyeri tetszésüket, a végén finoman, halkán madrigálokat énekelhetnek. Ha nem tetszik az előadás, protestálásként többismeretlenes számtani egyenleteket oldhatnak meg, de kevesen szoktak vállalkozni erre.

A darab címe, amit a gődücbiek minden évben előadnak a libalegelőn: *Uram, ha megengeded*. Mindenki azt játssza el ebben, amit az életben különben is csinálni szokott, azt alakítja, aki amúgy is ő maga. Ez benne a pláne. Főszereplő a darabban az összes gődücbi, mind egyszerre is beszélnek. Egyidejűleg van jelenése a színen minden szereplőnek, nagy hangon ágálnak, szívszorítóan panaszkodnak, öblösen hahotáznak, fültépően visibálnak az aktorok. Hozzá mindenfélét csinálnak, amiből különféle bonyodalmak származnak, melyek a darab végére megoldódnak. Vagy nem. De ez nem is lényeges, fő, hogy mindenki fújja a magát. Fújja is. Pergő párbeszéd, önmarcangoló monológok hangzanak el. Dagályos áradások, rosszmájú szurkálódások. Keserű szemrehányások, kínos kimagyarázkodások. Legalább ötszáz egyszerre. Nagy Gődücbi Mutatványként

Kopár oldal

szokták emlegetni, felejthetetlen, mint egy vasúti baleset. Aki jól figyel, néha mintha különös, bódító dallamát hallaná az általános hangzavarnak.

A szereplőknek nem kell betanulniuk a szöveget, megy minden elsőre. Rendezőre sincs szükség, szabadjára van engedve minden, ahogy esik, úgy suppan. Idomuljon a színmű, amihez akar, ahogy tud, fölös macera belepiskálni. Mégis ütősen szokott alakulni minden, a gődücbiek legalábbis így érzik. Talán mert érintve vannak, róluk szól. A közönség ugyan fanyalog néha, de a sok többismeretlenes egyenlet elveszi a kedvét attól, hogy kimutassa. Madrigálokat énekelni mégis könnyebb.

Bulmerka, Cickom meg én nagyon élveztek az előadást. Mondtuk is a végén a gődücbieknek: milyen csúcs hely Gődücb! Mondták akkor a gődücbiek

nekünk: hát még milyen csúcs Bogyán! Az még csak a zsírkaraj hely! Ne már, kötöttük udvariasan az ebet a karóhoz, Gődücbnek nincs párja! Ó, pedig ez semmi, szerénykedtek tovább a gődücbiek, látnánk csak, hogy mi van Bogyánban! Ott még táncolnak, bukfenceznek is! Az még csak az igazi, mikor szökődözik s hempereg a nép!

Ettől megadtuk magunkat. Jól van, mondtuk, közelebről átugrunk Bogyánba. Nem jó sokáig rostokolni egyhelyben, még megpimpósodunk. Mozdulni kell valamerre, haladni, fejlődni! Eleget megültük magunkat Gődücben, ideje emelni az ülepet. Mint kiszívott osztrigahéj, marad mögöttünk Gődücb, fel vitéznek, új szaftokkal vár reánk Bogyán! S akkor nekiindultunk Gődücből Bogyánba, toronyíránt az erdőn át.

Az erdő közepén terült el egy tisztás, a tisztás közepén állt botjára támaszkodva egy vén pásztor. Napcserzett arcával, égre révülő tekintetével igen bölcsnek látszott. Azt is hittük először, festve van, vagy szobor. Hosszú fehér hajával, övig érő szakállal olyan volt, mint aki gyakorta konzultál az Úristennel.

Kérdezni kéne tőle valami teljesskörűt, súgtam Bulmerkának meg Cickomnak. De Vén Pásztor megelőzött:

– Mi a helyzet az erdőn kívül? – kérdezte anélkül, hogy levette volna szemét az égről. – Még mindig olyan rosszak az emberek?

– Nem rosszak azok – mondta Bulmerka, a jótét lélek –, csak másképpen jó mindenki. Ezért van aztán annyi gonoszság, komiszkodás.

– Örökkéig ficereg bennük a micsoda – bólogatott Vén

Pásztor. Érezhette, mélyrehatóbb választ várunk tőle, olyan szentenciafélét, hát kivágta: – Ha Marilyn, akkor Monroe, ha Gregory, akkor Peck.

Nehéz lett volna vitába szállni ezzel. Én a biztonság kedvéért még megkérdeztem:

– Jó-e az irány, amerre megyünk, öregapám?

– Jó kell legyen, gyermekeim – mondta Vén Pásztor elgondolkozva. – Aki eddig arra elment, egy sem jött vissza.

– Hidraulikus koporsólift – szólt hozzá Cickom is a témához. Mindig ezt szokta mondani, respektálták érte, tekintélyre tett szert.

De Vén Pásztor nem illetődött meg, kapásból válaszolt:

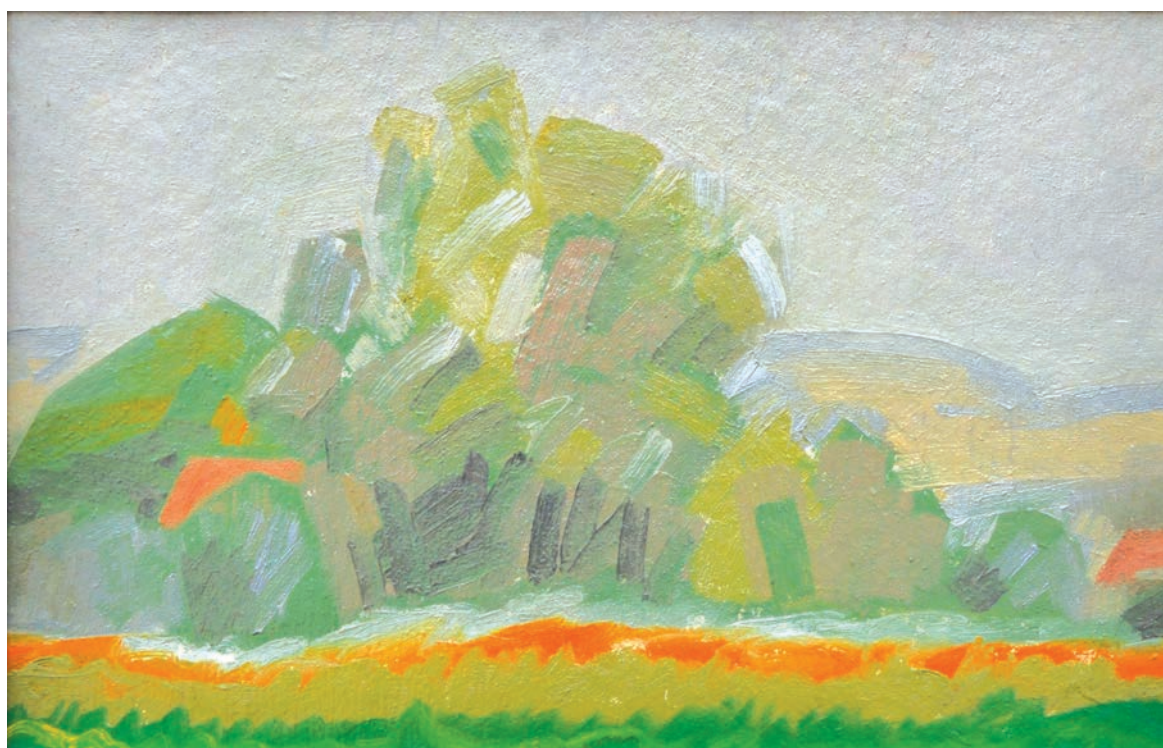
– Oroszlánfejű törpenyúl.

Cickom szeméi kikerekedtek, mélyen meghajolt, és nem szólt többet.

Darabig még álldogáltunk, de több szót nem pottyantott el senki. Pedig itt lett volna a nagy alkalom megkérdezni Vén Pászort, hogyan mondják joruba nyelven, hogy lárifári. De mi, marhák, kihagytuk a lehetőséget, elpuskáztuk ezt is. Hát eregültünk Bogyán felé tovább.

Gődücb és Bogyán közt olyan furcsa az erdő, mind nagyobb és nagyobb lesz. Folyton gyarapodik a területe, feszít nő benne a feszítávolság. Megállíthatatlanul távol a rengeteg, mintha ott bugyogna fel a világegyetem. Lehet, ott bugyog fel. A cél irányába tett minden lépéssel távolabb kerültünk a céltől. Minél jobban közeledtünk, annál inkább távolodtunk. Látni való volt, ilyenformán elhúzódik a dolog. Ma is úton vagyunk Bogyán felé, s egyre messzebb tőle.

* első erdélyi közlés

Őszi reggel

a könyv

SZTÁLIN ÉS A DIGITÁLIS KRISZTUS

Csak akkor érzem magam olvasónak, ha nem kell kompromisszumokat kötnöm. Ehhez két dolog kell: én mint kíváncsi konstans, meg a könyv mint a képlet változója – az eredmény mindig az utóbbtól függ. Az pedig a szerzőtől. Ám azt szeretem, ha nem kell figyelnem a szerző korára, nemére, nemzetiségére akár, nem kell azon morfondírozzom, mennyire korszerű vagy örök érvényű, amit tőle épp olvasok. Csak hátra kell dőlnöm, kinyitnom a könyvet, és alámerülnöm benne – így tudok egy szép, kerek egyenlet részesévé válni.

Jelen esetben kérdés, hogy ilyen-e Kertész Dávid első könyve. Az első oldalak után úgy tűnt, igen. Nem követeli a figyelmet, nem keresi az olvasó kegyeit, nem akar magához fölemelni okoskodással. Nem hódol be divatos témáknak és műfajoknak, de nem tervezten trendellenes sem. Csak megérkezik, kipakolja a portékáit, ahogy a nyitó darab, a *Sírrabló* főszereplője, és olyan jóízűen, őszintén kezd mesélni arról, ami épp akkor érdekli őt, hogy lehetetlen nem rá figyelni.

A portékák pedig három kupacba rendezve állnak előttünk. Nem ciklust mondanék,

mert az egységen belül ismétlődést, valamiféle fejlődési egyenest vagy görbét feltételezve, itt viszont nem feltétlenül több darabból álló struktúrával van dolgunk. Épp ezért tetszőleges, hogy sorban vagy ugrálva szedegetünk-e belőlük, én az előbbi választom. *Esküszöm, megtörtént az elsőnek a címe.* Van itt a már említett megélhetési sírrablón túl egy, ön-maga bevallása szerint nem a legjobb pisztolyhős, aki párbajt iszik saját, gúlként jelentkező halálával; megtudjuk, hogy az elcsereült hulla is lehet boldog, ha szól a rezesbanda, az *Iván Francsisekovics találkozása az*

Első Titkárral című történetbe ágyazva pedig egy pompás kis sztálingyalázó antológiát is kapunk – mert, ugye, jól jöhet az bármikor. A legerősebb darab az *Akarat* című, itt a mosoly az olvasó ajkára fagy, amint a pontos, pengeéles mondatok mély egyenlőségjelet karcolnak élet és halál közé. Az utolsó – talán a legszebben megírt és leginkább átgondolt – darab, a *Kilencszer kilenc* végül az

élet-halál kérdését mantraként ismétlő különféle történeteket egységes mandalává zárja.

A második szövegfűzér (*Ez nem velünk történik*) történeteit olvasva a virtuális világ és a sci-fi területén barangolunk: szurkolhatunk az áruházi parkolóban vadászó vámpírnak (*A keresztúri vámpír*) vagy a társ-keresőn ármánykodó suhancnak. Két, akár ikersztorikként is olvasható novella is felteszi a kérdést: a robotnőkben a robotsajátosságok vagy a női alaptermészet ismerve a dominánsak? Itt kissé megfordul az Ian McEwan-i gondolat, miszerint érthetnek-e minket a gépek, helyette az lesz a kérdés, hogy kellenek-e nekünk gépek, amik megértsenek.

A harmadik szövegcsoport (*Azt hiszem, meg fog történni*) tovább sodródik a sci-fi irányába. Kertész folytatja a komoly játékokat, amelyben a világűr gyarmatosítása úgy kezdődik, hogy a koma visszaüt (*Az emberiség mindenekfelett*), a *Bölcsek útjá-*

ban fügét mutat a paleoasztro-nautikának. A záró novella bevonzza az olvasót a kibertérbe, ahol a digitális Krisztussá vált főszereplő az általa teremtett virtuális nővel az univerzum új-ateremtésére készül.

Párbeszédtechnikájában, tömör és átfogó ábrázolásmódjában egységes, témáit tekintve rendkívül szerteágazó kötetet olvashatunk, amelyben – ahogy egyébként érdemes ezt csinálni – minden, tovább már csiszolhatatlan mondat egyenes következménye az előzőnek. Rövid, könnyen olvasható, de nem feltétlenül könnyű olvasmányokat tartalmazó könyvről van szó tehát, amelyben benne van a világ, ahogy a szerző ismerteti velünk. Bennünk pedig megfogalmazódik a kérdés: a sikeres indulás után mikor és mi lesz a következő kötet?

Kertész Dávid: A keresztúri vámpír és más történetek. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020

A KERESZTÚRI VÁMPÍR

Ma van az éj. Régóta készülök rá, de ma bevégezem a Halál rám szabott munkáját. Ma van az éj.

A sötétség követe vagyok, a végzet angyala. A szüleim úgy tudják, Csabánál alszom, itt az ideje a beteljesedésemnek. Gyerekkorom óta tudom, hogy más vagyok, mint a többi ember. Felsőbbrendű, a halandók számára felfoghatatlan. Nem is vágyom rá, hogy megértsenek, és nem is várhatom el. A hangyák sem képesek felfogni apám traktorjának működését, az emberek sem értenek meg engem, kivéve talán a nagyit, ő mindig tudta, hogy különleges vagyok.

Évekkel ezelőtt megkaptam a Hívást. Amikor apám áthajtott a traktorral Cirmoson, és én nem éreztem sajnálatot. Már akkor tudtam, hogy ez lesz a végzetem. Gyilkolnom kell.

Mindig más voltam, mint a többiek. Átéreztem a Nightwish-szövegek igazi értelmét. A sötétségről. A fájdalomról. Aztán bebizonyosodott. Magamhoz hasonló embereket kerestem. Az éjszaka gyermekeit. És megtaláltam őket. A realvampires.com-on megtaláltam az igazi családom. Az oldal szakértői munka. A vámpírok tíz ismertető jegyéből mind a tíz igaz rám. A személyiségteszten csak nyolcvan százalékos eredményt értem el, de a portált emberek üzemeltetik, nem várható el tőlük a tökéletesség.

Ma azonban beteljesitem a sorsom. Ma vért iszom. Ma megmutatom az igazi hatalmam.

A lány fiatal és egészséges. Kicsit kövér. A halandó férfiak sze-

mét talán zavarja, de én egészen mást látok benne, a vér bőségét. Figyeltem, amint belépett a Lidl-be. Nem követtem, kint vártam a parkolóban. Nem akartam feltűnést kelteni. Már egy ideje bent van. Helyretolok néhány bevásárlókocsit. Rémes, hogy egyesek szanaszét hagyják őket. Most kilép. Kezében két nagy szatyor. Helyes. Így nehezebben menekül. Itt az ideje, hogy lépjek.

– Szia – köszönök rá, előbb a bizalmába kell férkőzöm.

– Szia – válaszolja. – Segítenél? Az egyik szatyrot a kezembe nyomja, majd elindul a parkoló kijáratá felé.

– Nagyon kedves tőled, így ismeretlenül. A sarkon lakom, nem kell messze vinni.

Követem. Jobb kezem lehúzza a kenyérrrel és felvágottal teli szatyor. Balomat a zsebembe mélyesztem, és megmarkolom a bicskám. Nekem az álmaimat jelenti, neki a halált.

– Nem muszáj behozni, innen átvészem – mondja, és a szatyor után nyúl.

– Hagyd csak – válaszolom –. Itthon vannak a szüleid?

Egy pillanatra zavartnak tűnik, elgondolkodik, majd mosolyogva válaszol:

– Nincsenek, bejöhetsz, ha szeretnél.

Helyes. Követem a házba, közben megpróbálom még a zsebemben kinyitni a bicskát, hogy egyből támadhassak. Nem sikerül. Nem baj, pakolás közben biztosan lesz időm arra, hogy kijátsszam a figyelmét. Kikapolunk.

– Maradj egy kávéra – mondja, majd egész közel lép hozzám.

– Nem iszom kávé.

– Akkor mást kapsz – mondja. Egészen közel bújjik. Próbálok elhúzódní, de beszorít a konyhaszekrényhez. Mit akar? Megcsókol. Nem kéne meglepődnöm, hiszen a halandókat mindig elkábítja a természetfölötti sárm, de ma nem ezért vagyok itt. Megkísérelek kibújni a karjai közül, de ezt is félreérti, lerángatja rólam a felsőmet és a padlóra dobja, közben vetközni kezd. Fájdalmasan tudatosul bennem, hogy a bicskám a felsőm zsebében maradt. Nem

tudom, hogy történt, de már mindketten meztelenek vagyunk. Rám veti magát. Nem ezt akartam. A konyhapultra ülök, mert nem bírom megtartani a lány súlyát – az emberfeletti erőm csak akkor tör elő, ha elegendő friss vért iszom –, ütemesen mozogni kezd rajtam. Próbálok arra gondolni, hogy most kellene megölni, de eltereli a figyelmem. Lehet, hogy vámpírvadász, és így akarja elérni, hogy kiszolgáltatott helyzetbe kerüljek? A realvampires.com-on figyelmeztettek erre a lehetőségre. Nincs időm átgondolni. Végeztünk. Legalábbis én. So-

sem hittem volna, hogy egyszer lealacsonyodok oda, hogy halandóval közösjük.

– Nem is volt rossz – mondja, miközben a ruháit kapdossa –. Te nem akarsz felöltözni?

Kissé zavart vagyok az események miatt. Próbálok összerendezni a gondolataimat. Talán ő is vámpír? Talán a társat látta bennem? Ha így van, akkor ez a Sötét Isten jele, nem vagyok egyedül. Őszintének kell lennem:

– El kell mondanom valamit.

– Hogy én voltam az első? Feltűnt.

– Nem, vagyis igen, részben, de van még valami. Vámpír vagyok.

Talpak (2015)

TETTESEK GYÜLEKEZETE

(a *Tanár vagyok, kérem!* ciklusból)

Szakács István Péter

Miközben az ősi Alma Mater tanárijának nyomasztó csendjében a vértanúk szelíd elszántságával készülődöm új osztályom első szülői értekezletére, Cézár baljós meghatározása jut az eszembe. Idős kollégám a lestrapált pedagógusok sztoikus bölcsességével tettesek gyülekezetének titulálta a szülőket. Vésd jól az eszedbe, a szülők mindenre képesek ivadékaik érdekében! Falkába verődve meg különösen veszélyesek. Mire észbe kapnál, szétcincálnak, mint védtelen vándort télvíz idején a kiéhezett farkasok, visszhangoznak a szavai vészjóslóan bennem. A gondolatától verejtékcseppek sarkadnak égnek meredő hajszálaim tövében, és szép lassan elindulnak inggallérom felé. E kivételes alkalomra ugyanis norvégmintás, turkáló pulóverem helyett inget öltöttem magamra. Mégpedig – mártíromságomat hangsúlyozandó! – tiszta fehér. Meg öltönyt is: a szekrény mélyén molyosodó, muzeális értékű, akciós zakómat és nadrágomat. Öltözetemet az alkalomhoz illően decens nyakkendővel egészítettem ki. Hadd lássák azok a véremre szomjazó fenevadak, hogy megadom a módját. Hogy az osztályfőnök is ember. Sőt, a végzetét angolos eleganciával fogadó *gentleman*. Már rég leszálltam én is a tanári légszarral poentírozott, hitet, reményt és szeretetet hirdető, kalligrafikus himzésű falvédőjéről, és hosszú évek megrázó tapasztalataival tanúsíthatom, hogy Cézár meghatározása tökéletesen megfelel a valóságnak.

Milyen más volt, amikor az első szülői értekezletemre indultam! Ez még az általános iskolában történt. A lakótelep betonrengetének kellős közepén. Végre találkozhatok veletek, ismeretlenül is, kedves szülők, ábrándoztam a kezdő pedagógusok végzetes jöhíszeműségével. Hiszen mi szövetségeseink vagyunk! Nincs szebb feladat, nemesebb hivatás a földkerekségen, mint drága gyermekeiteket közösen egyengetni. Na,

mi van, faszikám, ejsze tanár lett belőled, rántott vissza ábrándjaim tündérhonából a vasbeton valóságba egy borízú hang. Tulajdonosa, egy csupa izom fazon az éltanulók tablója mellől méregetett. Bambán bámultam rá. Hát meg sem ismeresz, horkant föl megbántottan. Pedig hányszor megvertelek nyolcadikban a budi mögött, váltott át nosztalgizásba. Na, beugrott már? Bokszert Bandi, léptem hátrébb megvilágosodottan. Ne félj, vigyorodott el, most szülői minőségemben vagyok jelen. Tudod, az én Bandikám virgoncabb az átlagnál, de kikérem magamnak, hogy agresszív lenne. Bent megbeszéljük, erre való a szülői értekezlet, tessék elmentésként udvariassággal az osztályomba. A többi szülő már bent volt. Némán, egyenes háttal ültek a padokban. S amint egy rögtönítélő vészbíróság komor tagjaiként árgus szemekkel mustárgattak, az a baljós előérzetem támadt, hogy számos főbenjáró bűn nyomja a lelkemet. Nem csoda hát, hogy nagy műgonddal csiszolgtatott köszöntő beszédem, mely formájában és tartalmában méltán vetekedett Kossuth apánk retorikai gyöngyszemeivel, és melyben finoman utaltam a gyerekek viselt dolgaira is, szánalmas dadogássá silányult menet közben. Megvárták, hogy befejezzem, aztán egymás szavába vágva rázendítettek. Hogy a mi gyermekeink fegyelmezetlenek órán, süvöltötték magukból kikelve. Hogy az ablakból parittyával célozgatják a gyanútlan járőkeleket?! Hogy az osztálynapló lapjaiból origami figurákat hajtogattak?! Hogy rajzszegeket állítottak a tanári összeszékére?! Hogy felrobbantották a kémialabort és felgyújtották a könyvtárat?! Ugyan már, mindez aljas rágalom csupán, a tanári kar beteges fantáziálgatása!

Így kezdődött osztályfőnöki karrierem, s a folytatás sem lett külön. Sokévi tanügyi tapasztalataim alapján a következő jellegzetes szülőtipusokkal volt dol-

gom. 1. a hirtelen haragúval, aki hozzászólás közben ripityára törte a pad tetejét. 2. a polihisztorral, akinek bölcs megjegyzései felérték egy kiadós továbbképzővel. 3. a sunyin bólogatóval, aki a szülői értekezlet után rohant feljelenteni a tanfelügyelőségen. 4. a más osztályfőnökkel, más iskolával, más tanügyi rendszerrel bezzegelővel. 5. az összeeskü-

például, a végzős osztályom szülői értekezlete előtt pár perccel csörgött a telefonom. Jaj, tisztelt tanár úr, kérem, bocsássa meg, hogy halaszthatatlan hivatali teendőim miatt nem lehetek jelen, pedig annyira szerettem volna, a tanár úr elbűvölő baritonját oly jó hallgatni, bűgött a vonal túlsó végén sejtelmesen egy érett női hang. Kezét csóko-

vegóvételleg legalább fél órán át szóval tartani a szülőket. Ennyi idő alatt a legádázabb anyuka vagy apuka támadási szándéka is lanyhulhat. A leghatékonyabb módszer a szülők ártalmatlanná tételéhez kétségkívül a *Divide et impera*. Ha a fél osztály diákjait nyíltan megdicséred a másik fél ellenében, a két szülői tábor nagy valószínűséggel egymás

Mezőmadarasi házak (2016)

vés-elméletek megszállottjával, aki a gyereke bukását is a háttérhatalmak machinációjának tulajdonította. 6. a bajtársiaszkodóval, aki köszönéskor úgy megszorította a kezemet, hogy a csontkovács választotta szét az ujjaimat. 7. a kolléga szülővel, aki a na, ugye milyen aktív a gyerekek, de te bizony jócskán lelassultál csatakiáltással keserítette meg munkás hétköznapjaimat.

Tapasztalat ide, tapasztalat oda, azért még mindig érhetik az embert meglepetések. Tavaly

lommal köszöntem, és gálánsan méltóságos asszonyomnak szólítottam a kifinomult hallással megáldott hölgyet, akiről másnap kiderült, hogy az anyukája mobilján beszélő, szende ábrázatú diáklány volt.

Persze nem elég rájönni arra, hogy miféle szerzetekkel áll szemben az ember. Cselekedni is tudni kell. Mivel a keleti küzdősportok nem passzolnak anyagi természetemhez, cselgáncs és karate helyett meg kellett tanulnom minimális le-

torkának ugrik, s ebben az esetben rád már csak a mentőszolgálat értesítése marad.

Tanügyi körökben egy szentéletű osztályfőnökről szóló legenda kering. E csodás történet tanúsága szerint ez a különleges tanár képes volt megszelídíteni a legvadabb szülőket is, akik a lába elé borulva, a kezét nyalogatva rebegtek köszönetet azért, hogy a gyerekeiket neveli. Rá gondolkodtam most, hogy lélekben meg erősödve léphessek új osztályom tettes gyülekezetének színe elé.

Ferencz-Nagy Zoltán

A pufulecpor*

lenyalogatnám a pufulecport ujjaidról
amíg a padon töltjük az időt
s vajon a park vagy a fa volt előbb
kérdégetjük egymástól mielőtt
lenyalogatom ujjaidról a pufulecport

* pufulec: extrudált kukorica, pufi (román)

A fűtés és az antik forma viszonya

Két fahasábot rakj, hogy a kályha hatásfoka nőjön.
Ennyi a fűtés titka: disztichon és gyufaszál.

A tyúkok művészi érzékenységének megszólításáról

Hexameterrel hívjad a tyúkot s pentameterrel:
pitypity pítypipity pity pítypipity pipi pítypity.

A romlott s a romlandó

Almát szedni csak ésszel, a rothadt télre nem áll el:
Egy rossz szótag kell csak, s már romlik a vers.

A tiltott hús

Medvét nem szabad enni: olyan mérges húsa van, hogy
Csoppre kigennyedzel, s elfolyik életerőd.

NEM KÖZÉPISKOLÁS FOKON!

Bevallom, prekoncepcióim voltak a könyvvel kapcsolatban, azt gondoltam, hogy ez bizonyára „csak” egy oktatási segédanyag történelemórára a kisdíákoknak. Ám mind ez csupán addig tartott, amíg fellapoztam a könyvecskét: azonnal beszippantott a kötet egyedi, lenyűgöző világa, melyben összhang van a képek és szöveg (Erdély középkori történetének egy-egy mozzanata) között.

Gyöngyössy János rajzait és történeti grafikus tevékenységét volt szerencsém egészen közelről ismerni, néhány évvel ezelőtt interjút is közöltünk vele, valamint egy egész Előretolt Helyőség lapszámot is illusztrált alkotásaival.

Most sem kell csalódnom benne: bőségesen és átfogóan merít Erdély minden szegletének, különösképp Szász- és Székelyföldnek a történetéből. Huszonkét történet ismerhető meg a már lassan évtizedek óta a szerzőre jellemző és tőle megszokott, elbűvölő rajzok társaságában. Olyan, mintha egy történelmi képregényt lapozna fel az olvasó – vagy akár egy kódexet (nem csak címében utal a mű a bő hat évszáz-

zaddal korábbi elődjére, a Képes krónikára).

A bevezetőben marcona páncélosok, hős várvédők, szerzetesek, kuruc vitézek, papok és rablók, urak és pórnép, mindenféle nemzet tülekednek a szerző íróasztalán, követelvén a megrajzolás, melyre a válasz: „Türelem! Mindnyájatoknak emléket állítok, kinek-kinek érdeme szerint. Kalandra fel!” Majd következnek sorra a várostromok és nagy csaták, közbeiktatva humoros, színes esetekkel, helyi szóbeszéd feldolgozásával és nemzeti jelentőségű eseményekkel. A valóság és képzelet mesebeli keverékét kapjuk, legalábbis merem remélni, hogy nem minden esetben igaz történetből merített a krónikás. (Lásd például az er-

dővidéki lucskos káposzta „receptjét”: Takó András uram egy evészet-ivászat után beleszarik a gatyába, cimborái káposztával kitömik a nadrágját, hogy ne bűzölögjön. Másnap, mikor ő a szerez a vendégfogadásban, nyilván ebből a káposztából csináltatja a lucskost, amit a nagyurak dicsérnek is istenesen...)

A könyv legnagyobb erénye

talán az, hogy őszintén magunkénak érezhetjük a történeteket. No meg büszkeséggel tölthet el, mikor olyan részhez érünk (ugyanúgy, ahogy a vitéz székelyeket járta át az önéretet könnyedén lemondván a szász segítségről: a nagysinki szászok csak akkor küldik meg a nyolcezer harcost, ha kapnak kétszáz székelyt, aki megvé-

di őket a haramiáktól). Majd ugyanezzel a büszkeséggel adhatjuk tovább ezen anekdotákat, ahogy a hátlapon található ajánlásban olvasható: „Gyermekeinknek, unokáinknak és az utánuk jövőőknek.”

Gyöngyössy János: Erdélyi képes krónikák. Molioris Kiadó, Fenyéd, 2021

Gyöngyössy János a kötet székelyudvarhelyi bemutatóján

VALÓSÁGOK MEGSOKSZOROZVA

Mindig is szerettem a koncept-köteteket, s itt olyan novel-láskönyvekre gondolok, melyekben az írások fűzrszerűen összekapcsolódnak egy adott témát/témacsoportot boncolhatnak különböző aspektusokból. Ilyen könyv Miklósi Szabó István *Gyémántmozaik* című új prózakötete is.

A kötet tizenöt írása egy (belső) utazás, amely az ókortól egy poszt-apokaliptikus, disztópikus jövőbe tart, amely végigvezet azokon a keresztény mítoszokon, legendákon, melyekre a nyugati gondolkodás épül, a könyvek által meghatározott kultúrán, megvizsgálva, hogy a ma embere talál-e még ezeken az alapokon a mára és a jövőre érvényes válaszokat.

A kötet három pilléren épül, időben és térben lineárisan és körkörös is halad, szerves egészként egyfajta regényként is működik. Kérdés: miért nem regényben gondolkodott a szerző? Valószínűleg alkati és stílári kérdésekről van szó: a stílus tömör, gyakorta balladisztikus, a leírások szűkszavúak, csak a leglényegesebbet árulják el az olvasó-

számára; ez a szikár, szaggatott előadásmód novellában jobban működik, mint regényben (nota bene: Bodor Ádámnak például regényben is működik, az ő regényei viszont olykor kispörzöcskés szilánkosak).

„Tudja, mi a legszebb dolog a könyvekben? Más ad nekik értelmet...” (A könyvtolvaj és az író) – ez a párbeszéd-töredék Miklósi Szabó István egész kötetére érvényes: az olvasó, előzetes tudását működtetve, a realizmusból minduntalan átlépve a mágikus realizmusba, adott paraméterek mentén felépít magának egy világot az olvasottak alapján, személyessé téve mítoszt, történelmet, fantáziát. Az eddig vázoltak alapján nem kell arra gondolni, hogy Miklósi írásai túlságosan elvon-

tak, metaforikusak. Nem, jól működő, fordulatossá, olykor krimiszzerű történetek sorjáznak, gyakori viszont a dimenzióváltás, a lent és fent egybekacsálása, az evilág és túlvilág érintkezése: az empirizmuson túli spiritualizmus.

Ha már ellenpontoknál tartunk: a kötetnek van egy önéletrajziaságot is sejtető, énelbeszélői pozícióból előadott vonulata, mely az én lehűző testi-lelki valóságának lenyomata, pánikrohamokkal, nyugtatófüggőséggel, depresszióval. Ezek ábrázolása hiteles, a hangvétellel jellegetesen mai, szöges ellentétben áll a keresztény (vagy még korábbi, például spártai) mítoszokat megidéző, archaizáló történetekkel. Ami összeköti a két regisztert, az az írás folyamatára való reflektálás, valamint a könyv mint szimbolikus tárgy folyamatos felbukkanása: látszólagos elérteletlenedésének, de valójában végső értékének dichotómiája a kötet egyik alaplémájája.

Ezek a jelképes, ismétlődő mozzanatok (könyvégetés, virtuális könyvtárak megjelenése és eltűnése stb.) azt sejtetik, hogy vannak földöntúli erők, amelyek

iratják és éltetik a könyveket, amelyek működtetnek egy olyan könyvtárat, „ahol egyszerre van jelen az összes megírt és meg-

íratlan könyv” (Az író özvegyének halála).

A kötet írásainak visszatérő motívuma a családi traumák vizsgálata, annak példázása, hogyan pusztítják el az egyént – lelkileg, de esetenként fizikai értelemben is – a ki nem mondott sérelmek, az örökölt fájdalmak, a terhelt családi minták.

Személy szerint a könyv jelen dimenziójú, énelbeszélő, fesztelenül laza, szókimondó, mégis szentelen vonulatát jobban kedvelem, de ha csak ebből állna, vélhetően primitívnek és lehűzőnek hatna; a világok/korok átjárhatóságával olyan dimenzióba emeli ezt a szerző, amelyek lehetővé tesznek egyfajta felülről – vagy épp alulról – látást, a valóságok megsokszorozódását. Mindezekért is helye van a *Gyémántmozaik*knak ebben a bizonyos virtuális könyvtárban.

Miklósi Szabó István: Gyémántmozaik. Mentor Könyvek Kiadó, Marosvásárhely, 2021

FIKKER FERENC ÉS A ZABOLAI LÁZADÁS

B. Tóth László

– egy református pap kálváriája a kommunizmusban és előtte –

A trianoni békediktátum utáni Romániában a magyarokra nagyon könnyen rásütötték az irredenta jelzót. A papok erre többszörösen rászolgáltak. 1936 augusztusában a Keleti Újság számol be arról, hogy Sepsiszentgyörgyön Ferenc József és Fikker Ferenc református lelkészek ellen kiterjedt irredenta működés miatt eljárás indult. Fikker Ferenc életútját követve azt láthatjuk, hogy az akkori Sziguránca és utódja, a Szekuritáté folyamatos megfigyelés alatt tartotta őt és feltételezhetően más lelkészek tevékenységét is. Nem tudhatjuk, ha a háború nem szól bele, a hatalom miként járt volna el Fikker Ferenc református lelkésszel, de a megkezdett folyamatot a kommunizmus durván fejezte be.

Abrudbányai Fikker Ferenc 1905. július 2-án született Hajdúböszörményben, meghalt 1969-ben Zabolán. Középkolai tanulmányait Fogarason és Sepsiszentgyörgyön végezte. Érettségi után a kolozsvári református teológián kapta meg lelkési oklevelét. 1927–1928-ban Lemhényben és Kolozsváron volt segédlelkész, 1929-től két évig Kézdivásárhelyen szolgált. Ekkor ismerkedett meg leendő feleségével, Máriával, a sörgyáros Török lányával. Két gyerekük született: Ferenc és Mária. 1932 januárjában Pávára nevezik ki lelkésznek. A szászéki szolgálat mellett a népművelés nem egyszerű feladatát is vállalta. Az akkori vélekedés szerint „Fikker Ferenc pap Pávát egészen újjá alakította.”

A népszerűségnek örvendő pap nem sokáig kerülhetett el a hatóságok figyelmét. 1936-ban a Keleti Újság ezt írja: „Irredentizmussal vádolt református lelkészek. Sf.gheorghei (Sepsiszentgyörgy – szerk. megj.)² tudósítónk jelenti: Ferenc József és Fikker Ferenc református lelkészek egyházi hatóságaikon keresztül értesítést kaptak, hogy kiterjedt irredenta működés miatt eljárás indult ellenük. A két lelkésznek sejtelve sincs arról, mi lehet az eljárás oka és alapja, mert tudtukkal csak mindennapi kötelességüket teljesítették, és semmi kifogás alá eshető cselekedetet sem követtek el.”

A zabolai „papi lázadás”

1937-ben Zabolán lelkésszé választják. Megalakítja a nőszövetséget, megválasztják a gazdakör alelnökének, megszervezi a kultúrház felújítását. Aktív szerepet vállalt az Erdélyi Magyar Pártban, azután az Erdélyi Pártban. 1940 és 45 között is tovább folytatta a népművelés rögös, de felemelő útját. Közvetlenül a románok visszatérése után államellenes szervezkedés és kémkedés vádjával megkezdtek Fikker Ferenc megfigyelését. Egyik főbenjáró bűne az volt, hogy az istentiszteletek végén elénekelték az 52. számú zsoltárt („Isten, áldd meg a magyart”). 1946-ban rövid időre letartóztatják: a vád nemzet- és államellenes szervezkedés. Erről kiderült, csupán rágalmazás egy besúgó részéről, így szabadon engedik.

Zabolán a magyarok erős nemzeti identitása nem tört meg, hangsúlyosan élt az ellenállás gondolata. Ez vezetett az 1949. június 20-ai zabolai lázadáshoz, amelyet a helybeliek „papi lázadasként” emlegetnek. A kommunista hatalom erre a napra népgyűlést hívott össze azzal a céllal, hogy a lakosságot felkészítse a burgonyabogár elleni védekezésre. A rendőrség ugyanerre a napra időzítette Kovács Miklós zabolai lakos letartóztatását, akit fegyver rejtégetésének vádjával feljelentettek. Az a hír is elterjedt, hogy a papot elviszik. Az emberek a gyűlés után nem oszoltak szét, védeni akarták papjukat. Fikker Ferenc felesége, Fikker Mária így emlékszik vissza az eseményre és férje börtönben töltött éveire:

„Férjem, id. Fikker Ferenc letartóztatásáról és az őt vádló dolgokról a következőket tudom és emlékszem. Annak idején, egy tavaszi napon, a néptanács a parókiával szemben összehívta gyűlésre a gazdákat, hogy a Kolorádóbogarak elleni védekezést megtárgyalja, vagyis ismertesse. Csodálatosképpen ez a gyűlésbe meghívás összeesett egy zabolai ember (Kovács Miklós) házkutatásával, akinél fegyvereket találtak. Ezt az embert beültették a Kézdivásárhelyről kijött rendőrautóba a megtalált fegyverekkel, egy zsákba voltak bekötve. A kocsi a kutató társaság megállt, és bement a kocsiába. Ezalatt az összegyűlt emberek megtámadták az őrizetlenül hagyott kocsit, kivették belőle az embert, Kovács Miklóst. A zsákot kiürítették, s az üres zsákkal a kiszabadított embert hazaküldték, mondván, hogy a zsák az övé, a fegyverek meg a hivatalos házkutatóké. Akkor jöttek be hozzánk az emberek, hogy a tiszteletes úr bújjon el, mert el akarják vinni, erre azt felelte, hogy

nem hajlandó bujkálni, mert nem érzi bűnösnek magát. Ekkor az emberek közül valakik meghúzták a harangot, mindkét templomban. Ezután már kora reggel, sőt éjjel is összeszedték az embereket és elvitték Kovásznára, ahol nagyon sokat verték. Onnan a Brassói Fellegvárba voltak bezárva egészen a tárgyalásig, ahol ítéletet is hirdettek. Kikoholtak egy vádat, hogy személyi őrseget

Fikker Ferenc az 1930-as években

szervezett. Ebből semmi se volt igaz, és hogy mikor a nép kiabált, hogy ne vigyék el a papjukat, miért nem ment ki lecsendesíteni őket. Próbált volna kimenni, akkor még lázítással is vádolták volna. (...)

1949. június 21-én letartóztatták, közel két hónapig vizsgálati fogságban tartották Kovásznán, ahol a faluból még sokan voltak letartóztatva. Ott embertelen kínzásokban volt részük. Kovásznáról a Brassói Fellegvárba zárták el. Brassóban a hadbíróóság ítéletet hirdetett, ami 3 évre szólt. Onnan a Duna csatornához vitték, ahonnan 1953-ban, 3 és fél évi rabság után helyezték szabadlábra, fél évvel később, mint ahogy az ítélet volt. A Fellegvárban is sokat verték, addig, ameddig nem jött egy ellenőrzés, amelyik megtiltotta a kínzásokat. Elmondta, hogy mikor az ellenőrzéskor megkérdezték, hogy verik-e, ő nem szólt egy szót se, csak levetette az inget, és láthatták, hogy a hátán egy épen hagyott hely nem volt a verésektől. Mikor Brassóból elvitték, két évig hijába szaladgáltunk meg tudni, hogy hol van, még csak annyit se tudhattunk meg, hogy él-e. (...)

Kovácsnán és Brassóban addig pofozták, ameddig a foga felsértette baloldalon a nyelvét, s ennek eredményeképpen 64 éves korában nyelvrákban meghalt. Kezelték Marosvásárhelyen, Kovásznán és Kolozsváron a rák intézetben, de eredménytelenül.

Közben voltak a nagy házkutatások, amik 4-5 órán át tartottak, de sohase kaptak semmit.”

A gyermekeken álltak bosszút

A család számára csupán egy év után derült ki, hogy Fikker Ferenc a Duna-csatornánál, Poarta Albă-n van kényszermunkán. Börtönévei alatt felesége (gyerekeivel) kétszer kapott látogatási engedélyt.

„A fogság alatt és után a legdurvább módon hozták tudomására a két gyereknek, hogy az apjuk politikai fogoly. Következett a sok megaláztatás és kizsájtottság. Az ismerősök is annyira meg voltak félemlítve, hogy még szóba sem mertek állni velünk.

Elrettentő példának voltunk felhasználva. Nemcsak a család fő, id. Fikker Ferenc mint ref. lelképásztor, de 2 gyermeke is anélkül, hogy erre a legkisebb okot adtuk volna.

A fiunkkal 9 éves korában kezdődött a kálvária, a zabolai iskolában III. osztálytól IV. osztály végéig, addig, amíg V. osztályba el kellett vigyem Brassóba, ahol mégis emberségesebb elbírálásban részesült. A zabolai iskola őt állította mindég példának, hogy hogyan kell elbánni egy politikai fogoly pap gyermekeivel, aki végeredményben semmiben sem volt hibás. (...)

A leányom is jócskán kivette a részt mint elrettentő példa és mint politikai fogoly gyermeke. Az óvodába még be se engedték. Az elemi iskolát jó eredménnyel végezte, de utána már V. osztályba nem kerülhetett be sehová.”

Mária lányát a megye minden iskolája elutasította, végül a szilágysomlyói állategészségügyi iskolában folytatta tanulmányait.

A vádiratból kitűnik, hogy az egész ügy kirakatper volt, csupán azt akarták elérni, hogy Fikker református papot eltávolítsák, és példát statuálva megfélemlítsék a közösséget. Semmi konkrét vád nem szerepel azon kívül, hogy állítólag ő biztatta az embereket – ráfogták, hogy megszervezte a védelmét és a harangok félrevezetését azon a napon.

A vád feltételezésekkel van tele, miszerint az államellenes cselekedeteket már 1946–47-ben elkezdte. Embereket hívott külföldről, hogy az ifjúságot készítsék fel a terrorakciók megszervezésére, a rendszer megdöntéséért ügyködött. A románok ellen uszította a zabolaiakat, és egyértelművé tették, hogy az 1949-es zendülést is ő szervezte.

Fikker Ferenc a vádat a bíróságon visszautasította. és rámutatott, hogy ez mind koholmány. A vádiratból és a kivizsgálás folyamatából egyértelműen kiderül, hogy a zendülés előtt már eldöntötték a pap letartóztatását. Három hónap kivizsgálás után, 1949. szeptember 28-án ítéletet hirdettek.

Fikker börtönéveinek letöltése után sem szabadult meg a meghurcoltatásoktól. 1957-ben megint kivizsgálás indul ellene, ezúttal kémkedés vádjával. Bizonyítékok hiányában megszüntetik az eljárást.

Fiát, ifj. Fikker Ferencet 1959-ben a teológián letartóztatják, amiért részt vett a Petőfi-szobor megkoszorúzásán. Tagadta a vádat, amit tanúk is bizonyítottak, mégis tizenöt év letöltendő börtönre ítélték mondván, ha az apja politikai fogoly volt, őt is ebben a szellemben nevelte. Öt év után amnesztiával szabadult. Jelenleg Németországban él.

Köszönet Kozák (született Fikker) Máriának, hogy rendelkezésünkre bocsátotta édesanyja visszaemlékezéseit.

1 Szócsné Gazda Enikő: 20. század eleji értelmiségi életmód Páván egy családi levelezés tükrében. In: Páva. Tanulmányok egy orbaiszéki faluról. Csángó Néprajzi Múzeum – Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár, 2011, 119–158, 139 (Bartha Gabriella levele, 1932. febr. 11.)

2 (Trianon után) „a román nyelv uralkodóvá tételét minden esz-közszel szorgalmazták. A hely- és utcanéveket a magyar többségű helyeken sem lehetett magyarul kiírni, sőt időnként a magyar nyelvű publikációkban sem, a kétnyelvű cégtáblákat megadóztatták, végül megszüntették. A bíróságokon 1921-től románul tárgyalták az ügyeket, a románul nem tudó ügyfelek tolmács útján beszélhettek. Minden hatósági beadványt az állam nyelvén kellett megfogalmazni. A nyilvános helyeken megjelentek a feliratok: »Csak románul szabad beszélni.«” (Erdély története, III. kötet, XV. Kitekintés: Erdély útja 1918 után. 1. Erdély a kapitalista Romániában)

fársánci léghajó

Pató Ákos

Negyvenes nő a konditeremben

Ringó melle felett ritkásan gyűltek a ráncok,
bőre lepetyhüdt már itt-ott; és rossz napokon szeme
aljában táskák függtek, de ha úgy jött olykor,
hétvégente simán lefutott még egy maratont is.

Állomáson

Üldögélek a resti teraszán,
ereimben már dorombol a szesz,
két Staropramen, egy Krušo'... s talán
még egy stampedli kontušovka lesz.

Tányérom szélén barna zsírpecsét,
középen néhány káposztafoszlány,
egyenes háttal, kitolva csecset
megy innen oda a kis csaposlány.

Hosszú a combja, vádlija izmos,
lábát akár egy hiúz emeli,
hetente többször gyúrni jár biztos:
letapizni őt senki sem meri.

Ja, és mielőtt még elfeledném:
az ég kék, a fán madár csicsereg,
kedves széplélek, arra kérlek én,
csókoljad meg most úri seggemet.

PATÓ ÁKOS 1999-ben született Budapesten, Pomázon él. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem magyar nyelv és irodalom alapszakán szerzett tanári diplomát, jelenleg az irodalom- és kultúratudomány mesterszakon tanul. Az Előretolt Helyőrség Íróakadémia ösztöndíjas hallgatója.

Karcagi Ágnes

Az ego szerelmes harca
a hérosszal, kétharmados
hexameterekben elmesélve

Majd' ezer évnek a kínos egéből
Nézlek igézve, te rég feledett hős.
Szépszagú ének az óda tehozzád,
Zeng ezer égi kar még ma is érted.

Bár szívem félve emel fel a trónra.
Én vagyok ősi, hatalmas igazság.

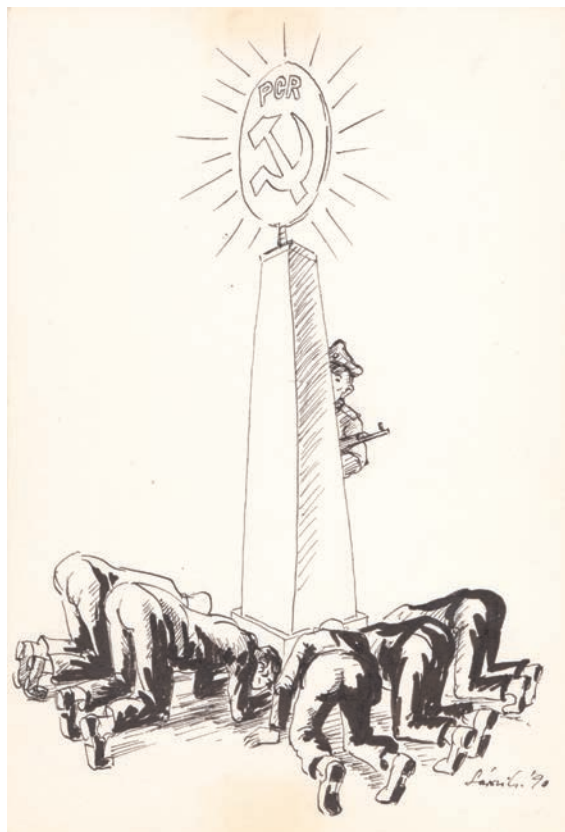
Gyermeked édes, aranykezű Hermész,
Nászi kis éjszaka, nekem a minden.
Bársonyos ágy, kupolám, te takarj el,
Légy az örök, keserű bizonyosság.

KARCAGI ÁGNES
2002-ben született Győrött, 2021-ben érettségizett a győri bencés gimnáziumban, jelenleg az ELTE magyar szakos hallgatója. Verseket és prózákat ír, az Előretolt Helyőrség Íróakadémia ösztöndíjas hallgatója.

karikatúra

SÁROSI CSABA A FASISZTA KOMMUNIZMUSRÓL

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

Bálint Tamás (1985, Székelyudvarhely) költő, közgazdász
Borsodi L. László (1976, Csíkszereda) költő, irodalomtörténész, kritikus, tanár
Böloni Domokos (1946, Dányán) író, szerkesztő
B. Tóth László (1953, Kézdivásárhely) újságíró
Ferencz Imre (1948, Kászonaltíz) költő, szerkesztő
Ferencz-Nagy Zoltán (2001, Brassó) költő
Ilyés Krisztinka (1999, Keszthely) költő
Izer Janka (1996, Budapest) író, költő
Karcagi Ágnes (2002, Győr) költő, író
Kertész Dávid (1993, Tiszaásvány) író, költő
Kovács Újszászy Péter (1996, Kolozsvár) író, műfordító
Kudelász Nóbel (1975, Gyulafehérvár) költő, író, televíziós szerkesztő
Laczkó Vass Róbert (1976, Gyergyóremete) színművész, énekes, költő
Lázár Kinga (2001, Barót) költő, diák
Miklóssi Szabó István (1977, Sepsiszentgyörgy) író
Molnár Vilmos (1962, Csíkszereda) író, költő, szerkesztő
Muszka Sándor (1980, Kézdivásárhely) költő, író
Pató Ákos (1999, Budapest) költő
Péter Beáta (1982, Csíkszereda) író, teatrológus, újságíró
Szakács István Péter (1957, Székelyudvarhely) tanár, író, publicista, irodalomtörténész
Szurkos András (1941, Haraly) író, költő, újságíró
Varga Melinda (1984, Gyergyószentmiklós) költő, szerkesztő
Zorkóczy Zenóbia (1971, Székelyudvarhely) színésznő, előadóművész
Zsidó Ferenc (1976, Székelyudvarhely) író, szerkesztő, műfordító, tanár, néprajzkutató

Lapszámunkat **Zsigmond Márton** (1947, Csíkdánfalva) képzőművész alkotásaival illusztráltuk.

MEGVALÓSULT A MAGYAR KORMÁNY
TÁMOGATÁSÁVAL

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG

BETHLEN GÁBOR
Állp

Varga Melinda ajánlja

PAPÍRCSILLAGRA AKASZTOTT HOLD

Az olvasó egy gyermekrajzot tart a kezében egy szépnek nem nevezhető babával, fekete csenddel, apahiánnyal, papírhajókkal, papírsárkányokkal, kamaszszerellemmel és halállal. A látvány nem kellemes, a versek sokkolnak. Az elsőre tán bizarrnak tűnő költői képek csak addig szokatlannak, ameddig az olvasó nem tér vissza a gyermeki énjéhez, ahol tavakat úsztat a villanykörte, az arcról legördülnek a szeplők, hintázik a hold, csillagok lovagolnak, a tengerben papírhajók úsznak, s Isten szemeket csúsztat a bőrünk alá. A fiatal költő különlegessége a merész képzetársításokban rejlik. Nem akar alkalmazkodni az irodalmi trendekhez, hasonlítani a kortársaihoz. A varázslatban, a mesében hisz, a szavakból kirajzolódó papírhajókban, csillagokban.

Ilyés Krisztinka: *Papírcsillag*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2021

Ilyés Krisztinka

Madárfélelem

A madár szerepét vállaltad,
fekete tollakat festettél sötétzöldre.
Amikor a tériszonnal álmodtam,
elkezdte félteni, vagy csak engem féltettél.
Magánsivatagot béreltél sok homokbuckával,
versenyt futottál, és sosem nyertél.
A homokszemcséket
mérhetetlen távolságra szórta szét a szél.
Elsüllyedve kapálóztál,
mint a futóhomokba tévedő madár.
Szárnyak nélkül fogsz elrepülni.
Nagyon félek.

Papírmadár

Sebet ejt a hold az égre,
kettétört utakra aggatjuk
a holnapok süllyedését,
újságpapírba csomagoljuk
az elszáradt lelkeket.
Nézzük őket, amíg papírmadárrá
hajtják magukat, elvadult
szárnycsapásaik belekapaszkodnak
a kébbe, összevarrják a szenvedéseket,
felhőkbe foltozzák halvány fényüket,
te óriás tenyereddel sem éred utol őket,
csak pislogsz, nélküled és másnak
gyógyítják meg az eget.

MISZTIKUS ÁLLATMETAFORÁK

Intellektuális, rendkívül intuitív, érzelmes, színes és vibráló költészet Kovács Újszászy Péteré. Különlegessége az állatmetaforákban rejlik, a metafizikus gondolatokat, az elidegenedésérzést a poéta grizzly medvék, csuklyásmajmok, borgeszi tigrisek, cirkuszi oroszlánok és házimacskák, ölebek világán keresztül érzékelteti. A jelzőtobzódások, a finom költői képek gótikája mögül egy lecsupaszított, kegyetlen, embertelen világ tárul elénk, ahol mindig az erősebb győz. A természet körforgása, az élet és halál kettőse különösen megragadó és tragikus olvasmány, amelynek fontos alkotóeleme a szerelmi költészet.

Kovács Újszászy Péter: *A csupaszodás gótikája*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2021

Kovács Újszászy Péter

Cölibátus

Sosem teszed otthonossá a lakást.
A falak fehérek maradnak,
a cigarettásdoboz az éjjeli szekrény fiókjában.
Ott rejtegetted már a teológián is,
mert féltél, hogy kicsapatnak a bentlakás gondnokai.
Édesanyád figyelmeztetései preseled az otthont,
ahogy a felvételi előtt megszorítja a csuklódát:
„Jól gondold végig, fiam, mert ha elindulsz,
erről az útról már nem lehet letérni.”
Zsófi is otthon. A könyvtárban ismerted meg igazán.
Végzős seminarista voltál, amikor várandós maradt tőled.
Hiába győzködted, hogy tartsa meg,
ő nem bírta volna elviselni,
hogy a gyereke apja egy katolikus pap.
Anyád felszentelése előtt halt meg.
Zsófi letiltott. Amikor az első miséden megláttad,
belesültél a bűnbánati imába.
A fülbevalója kék volt.
Ugyanaz az ékszer, amit a könyvtárban viselt.

Tücsökvacogás

Csípőnkig nőnek a kaszálók virágai.
Csend van, a föld sárláztól lüktet.
Nem pusztítják az erdőt.
Csak a vízsugarak törnek át a bükklobokon,
majd hang nélkül, válladon hasadnak szét.
Fegyvertelenül állsz, mint hajléktalan tücsök,
aki búzkalász alá húzódna aratás után.
Fülcimpád körül kószálnak a cseppek,
koponyád mesét rejtő gesztenyeburok.
A blúz egyre vizesebb rajtad,
minden szála remeg.
Átázva falod az ösvényt, fázol.

ILYÉS KRISZTINKA 1999-ben született Keszthelyen. Gyergyóalfaluban nőtt fel. A kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetemen szerzett bölcsészdiplomát, jelenleg a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának mesterszakos hallgatója. Az Előretolt Helyőrség Íróakadémia diákja, verseit és rövidprózáit több rangos irodalmi lap közli rendszeresen, decemberben Hargita Megye Emlékérmével tüntették ki.

KOVÁCS ÚJSZÁSZY PÉTER 1996-ban született Kolozsvárott. Költő, irodalomkritikus, előadóművész. Magyar-angol szakon diplomázott a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán, ugyanott szerzett magiszteri oklevelet is. Az Előretolt Helyőrség Íróakadémia hallgatója, verseit, esszéit és kritikáit számos magyarországi és erdélyi lap közli rendszeresen.

képregény

HŐSEMBER ÉS TRÖMPLI IJESZTŐ

írta: Szabó Kriszta és Sárosi Máttyás
rajzolta: Sárosi Máttyás

